

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI OCH
ARBETSVETENSKAP

"FRIHETEN ATT FÅ LEVA OCH GÖRA VAD MAN VILL"

Om ett arbetsmarknadspolitiskt aktiveringsprojekt
riktat mot långtidsarbetslösa ungdomar

Robin Garnham

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Examensarbete i arbetsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2016
Handledare:	Gunnar Gillberg

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Examensarbete i arbetsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2016
Handledare:	Gunnar Gillberg
Examinator:	Danka Miscovic
Nyckelord:	Aktiveringsprojekt, arbetsmarknadspolitik, långsiktiga effekter, ungdomsarbetslöshet, utvärdering

- Syfte:** Med utgångspunkt i en projektutvärdering är uppsatsens syfte att följa upp, förstå och förklara de långsiktiga effekterna hos åtta tidigare långtidsarbetslösa ungdomar i åldrarna 18-26 år. De ingående i studien genomförde projektet ungefär 6-24 månader sedan.
- Teori:** Bourdieus kapitalbegrepp, empowerment och anställningsbarhet används som verktyg i uppsatsen för att synliggöra de medverkande ungdomarnas resurssvaghet. De används även för att kunna se om projektets empowermentbaserade aktiviteter leder till en ökad anställningsbarhet genom Bourdieus syn på habitus och kapital. Lyckas ungdomar anpassa habitus till kontexten – arbetsmarknaden efter avslutat projekt?
- Metod:** Kvalitativa semistrukturerade intervjuer har utgjort grunden för insamling av data. Grundad teori har använts som analysmetod där gemensamma kodade kategorier utgör rubriker i resultatredovisningen.
- Resultat:** Studiens resultat belyser hur ungdomarnas resurssvaghet tas i uttryck på arbetsmarknaden. Analysen visar att projektets aktiviteter hjälper ungdomarna att återfå viljan till att arbeta eller studera. Projektets åtgärder går att förstå som tillförändring av kapital, till den grad att det ger en återaktivering av vilja och

motivation att finna ett arbete eller studier. Projektets grund i empowermentperspektivet bidrar till att individen blir motiverad att söka nya arbeten eller studier. Projektet hjälper dock inte ungdomarna att skaffa nya yrkesfärdigheter för att utvecklas mot att betraktas som anställningsbar på arbetsmarknaden.

Tack!

Jag skulle vilja tacka min handledare Gunnar Gillberg för stödet han har gett mig under uppsatsperioden. Gunnar har motiverat mig i perioder då jag har velat slänga uppsatsen och börja om på nytt, framför allt genom bifogandet av "Bourdieu for dummies" – youtubevideo. Du har gett mig tips på litteratur och väglett mig i sann handledaranda som har ökat min teoretiska förståelse. Ditt intresse i min uppsats och livliga energi i diskussioner kring resultatet har fått mig att vilja prestera bättre och göra mer. Jag vill även passa på att tacka Anna Peixoto som har gett mig feedback på språk och utformning när det gäller att tolka Bourdieus tankar. Det har varit ovärderligt och uppsatsen skulle inte varit vad den är utan din feedback.

Jag vill speciellt tacka Idrotts- och föreningsförvaltningen i Göteborgs stad som har gett mig möjligheten att kunna genomföra studien. Ungdomarna som har ställt upp på intervju förtjänar också ett erkännande, Tack för Er medverkan! Jag önskar er lycka till i framtiden.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
2. Bakgrund	4
2.1 Aktiveringspolitik i Nordisk belysning	4
2.2 Historisk tillbakablick över arbetsmarknadspolitikens utveckling i Sverige	4
2.3 Svensk arbetsmarknadspolitik för ungdomar	6
2.4 Aktiveringspolitiska åtgärder och anställningsbarhet	7
2.5 Sammanfattning	8
3. Tidigare forskning och teoretiska perspektiv	9
3.1 Tidigare forskning	9
3.1.1 Forskningsöversikt	9
3.1.2 Studier av ungdomsarbetslöshet	11
3.1.3 Sammanfattning.....	12
3.2 Teoretiska perspektiv	12
3.2.1 Kapitalformer och habitus	13
3.2.2 Empowerment	15
3.2.3 Anställningsbarhet.....	16
3.2.4 Tre centrala begrepp.....	17
4. Metod	18
4.1 Val av metod	18
4.1.1 Urval.....	18
4.1.2 Intervjuguide	19
4.1.3 Grad av standardisering och strukturering.....	19
4.2 Insamling och bearbetning av data	19
4.2.1 Analys och kodning av empiri.....	20
4.2.2 Presentation och disposition av empiriskt resultat	21
4.3 Studiens tillförlitlighet	21
4.3.1 Etiska ställningstaganden	21
4.3.2 Metodologiska överväganden.....	22
5. Resultatredovisning	24
5.1 Arbetsmarknadens tröskel	24
5.1.1 Inte vara behövd	24
5.1.2 Struktur i vardagen?	27
5.1.3 Sociala nätverk och navigation i byråkratin	28
5.1.4 Sammanfattning.....	29
5.2 Förvärvade erfarenheter och färdigheter genom medverkan i projektet	29

5.2.1 Att få erfarenheter	30
5.2.2 Motivation och självkänsla.....	31
5.2.3 Att ge tillbaka till samhället	32
5.2.4 Sammanfattning.....	33
6. Diskussion	34
6.1 Sammanfattning av resultatet	34
7. Slutsatser	37
7.1 Har projektets aktiviteter lett till långsiktiga effekter hos projektdeltagare och i så fall hur tar sig detta uttryck?.....	37
7.2 Har projektet hjälpt ungdomarna att sänka inträdeströsklarna till arbetsmarknaden?... 38	38
7.3 Hur kan eventuella effekter förstås och förklaras?.....	39
7.4 Sammanfattande slutsatser	39
8. Förslag på vidare forskning.....	42
9. Litteratur- och källförteckning	43
10. Bilagor	49
10.1 Bilaga 1 - Intervjuguide	49

1. Inledning

Ungdomsarbetslösheten är avtagande i Sverige, men andelen ungdomar som varken arbetar eller studerar kvarstår på oroande nivåer (Ung idag 2016: 7; Nilsson 2010: 8-10). I januari 2015 uppmättes ungdomsarbetslösheten i Sverige mellan åldrarna 15-26 år till 22,2% av den totala arbetslösa arbetskraften. En stor andel av talet är sysselsatta genom studier, men arbetslösa ungdomar utgör likväl en ansevärd hög siffra på arbetsmarknaden (SCB 2015; Nilsson & Swärd 2013). Låg utbildningsnivå, svårighet att skaffa nätverk och bristande socialt kapital beskrivs som centrala anledningar till varför ungdomar har svårare att skaffa ett arbete. Tillsammans med samband av konjunkturförändringar och vuxna arbetslöshetsnivåer är detta ett kvarstående problem (Håkansson 2011: 9; Niknami & Schröder 2014; Svensson. O 2014: 5-19, 96). Studier har dock visat att problemet kvarstår oavsett det rådande samhällsekonomiska läget och utgör ett problematiskt fenomen (Ung idag 2016; Nilsson 2010; Olofsson & Wadensjö 2009: 51-54, 138-139; Håkansson 2011: 26-37; Olofsson & Lundahl 2013: 733). Fenomenet utgör en indikator på en växande obalans i samhället och strukturella utmaningar (Rantakeisu m.fl. 1996: 11-15). Denna ofrivilliga arbetslöshet kan vara roten till en rad sociala och psykologiska konsekvenser för individer (Gillberg & Bengtsson 2015: 3; Svensson. O 2014; Olofsson & Lundahl 2013: 737-738; Rantakeisu m.fl. 1996: 38-45, 49; Bell & Blanchflower 2009: 13-20).

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder avser att aktivera långtidsarbetslösa ungdomar genom aktiveringsprogram (Regleringsbrev 2016). Idrott och föreningsförvaltningen i Göteborgs stad genomför ett aktiveringsprojekt mot långtidsarbetslösa ungdomar mellan åldrarna 18-26 år. Projektet benämndes från början som "Extra kraft till din förening" men kom senare att ändra titel till "Extra kraft". Syfte och inriktning utvecklades mot att gagna ungdomarna mer än föreningarna allteftersom projektet fortskred. Huvudsyftet med projektets aktiviteter är att projektdeltagarna ska få med sig erfarenheter, utbildning och allra främst motivation att söka sig till nya arbeten eller fortsatta studier efter projektets avslut (Svensson. G 2013). Projektet verkställs genom att ungdomar blir anställda inom föreningslivet av Göteborgs stad under en period om sex månader.

Det är få utvärderingar eller uppföljningar gjorda i syfte att kvalitativt synliggöra långsiktiga effekter hos arbetslösa ungdomar och vad projektets aktiviteter i förlängningen har lett till.

Denna kunskapslucka beskrivs som en generell svaghet inom ämnesområdet och kontextuella analyser saknas i större utsträckning (Salonen & Ulmestig 2004: 9; Forslund & Nordström Skans 2006: 1; Svensson.O 2014: 5-19, 22, 25, 37-39, 96; Forslund & Vikström 2011: 57, 60). Många kvantitativa uppföljningar och utvärderingar har gjorts både av effekter och metodutveckling av aktiveringsprogram. Studierna visar att övergångsfasen mellan arbetslöshet och sysselsättning för majoriteten av ungdomarna är relativt snabb. Det finns dock en grupp som fastnar i arbetslöshet där det är svårare att nå kunskap om långsiktiga kvalitativa effekter (Hall & Liljeberg 2011; Gerdes 2011; Nilsson & Swärd 2013). Vad är det som gör att en aktiveringsåtgärd leder, eller inte leder till en anställning? Vilka effekter är menade att leda till en anställning? Vad händer med ungdomen efter att ha genomfört projekt Extra kraft? Resursbrist, som tid- eller personalbrist, är ofta anledningen till att det saknas uppföljningar av kvalitativa långsiktiga effekter i ämnesområdet (Svensson. O 2014; Svensson. O 2013: 19-29; Svensson. O 2012: 62-64; Svensson. G 2013). I genomförda utvärderingar av aktiveringsprojekt i Sverige framgår det att ungdomar upplever ökat självförtroende, nätverk och sociala färdigheter knutna till arbete som direkta effekter av medverkan i projekten (Svensson. O 2014: 22-25). Arbete i kombination med studier beskrivs vara åtgärder som har gett bevisad effekt i ett nationellt som internationellt perspektiv (Forslund & Vikström 2011: 28-32). Därför anses praktikorienterade verksamheter i kombination med individuellt socialt stöd passa ungdomars differentierade och komplexa behov (Svensson. O 2014: 25, 37-38). Men har åtgärderna gett märkbara resultat hos projektdeltagarna på längre sikt? Är aktiveringsinsatserna tillräckliga för att hjälpa ungdomar att slå sig ur marginaliseringen? (Se ex. Karlsson m.fl 2013) Uppsatsen kommer ta avstamp i en utförd utvärdering av projektet ”Extra kraft” som också lyfter frågan hur fortsättningen har sett ut för de ungdomar som medverkat i projektet (Svensson. G 2013). Har projektet ökat förutsättningarna för de medverkande ungdomarna att själva sänka trösklarna till den svåråtkomliga arbetsmarknaden?

1.2 Syfte och frågeställningar

Få projekt har möjlighet att följa upp långsiktiga kvalitativa effekter hos brukare av aktiveringsåtgärder. Det blir därför intressant att följa upp långsiktiga effekter hos åtta ungdomar som genomfört ett aktiveringsprojekt. Med utgångspunkt i en projektutvärdering är uppsatsens syfte att följa upp, förstå och förklara de långsiktiga effekterna hos åtta tidigare långtidsarbetslösa ungdomar i åldrarna 18-26 år. Ungdomarna genomförde projektet för ungefär 6-24 månader sedan.

- Har projektets aktiviteter lett till långsiktiga effekter hos projektdeltagarna och i så fall hur tar sig detta uttryck?
- Har projektet hjälpt ungdomarna att sänka inträdeströsklarna till arbetsmarknaden?
- Hur kan eventuella effekter förstås och förklaras?

2. Bakgrund

En grundlig introduktion till arbetsmarknadspolitiska aktiveringsåtgärder i Sverige och Norden behövs för att ge en bild av dess utveckling och effekter för ungdomsarbetslösheten. Bakgrunden kan hjälpa till att belysa och förstå långtidsarbetslösa ungdomars villkor på arbetsmarknaden.

2.1 Aktiveringspolitik i Nordisk belysning

En gemensam nämnare för aktiveringspolitik är att medborgare ska få hjälp att ta ansvar för sin egen försörjning, kompetensutveckling och sysselsättning (Johansson 2006: 10-12; Salonen & Ulmestig 2004: 13). Utvecklingen har gjort att individen ska ta större ansvar över sin livssituation som skapar villkor för att vinna ekonomisk ersättning genom offentliga åtgärder. Kraven varierar dock i europeisk och nordisk kontext, där Sverige särskiljer sig med en längre historisk bakgrund av aktiveringspolitiska åtgärder (Johansson 2006: 10-15). I allmänhet uttrycks kraven som att den arbetslöse individen har skyldigheter att arbeta, delta i arbetsmarknadsprojekt eller aktiveringsprojekt (Forslund & Vikström 2011: 7-14). Syftet med aktiveringspolitik är att implementera offentliga åtgärder för att återaktivera arbetslösheten genom sysselsättning och andra incitament till arbete (Furåker & Blomsterberg i Berglund & Schedin 2009: 290). Norge, Finland och Danmark har arbetat fram organisatoriska lösningar för att främja det övergripande syftet med att få arbetssökande snabbare i arbete. Det har gjorts genom sammanslagningar av sociala myndigheter och arbetsförmedlingsinstitutioner som kan bistå individen med individuellt skräddarsydda lösningar genom anpassade funktioner i organisationerna. Åtgärderna har vidtagits i samband med ökade incitament att arbeta genom individualiserat ansvarstagande för den egna situationen och gentemot staten (Johansson 2006: 18-20).

2.2 Historisk tillbakablick över arbetsmarknadspolitikens utveckling i Sverige

Svensk arbetsmarknadspolitik har historiskt sett varit grupporienterad för att bistå speciellt utsatta grupper (Olofsson & Wadensjö 2009: 51-54). Den svenska arbetsmarknadspolitikens framväxt och utveckling började på 1840-talet för att motverka arbetslösheten och dess effekter. Detta gjordes främst genom offentliga arbeten och har fortsatt göra det i perioder. Statens involvering kom att utvecklas för att bekämpa arbetslösheten på sent 1800-tal i förhoppning om att driva en bredare aktiv arbetsmarknadspolitik. Under tidigt 1900-tal inrättades de första offentliga arbetsförmedlingarna för att möta den stora efterfrågan på

arbete (Ibid: 36-38). Svensk arbetsmarknadspolitik har varit koncentrerad på att behandla olika gruppers utmaningar (Ibid: 51-54).

Fram till slutet på 1970-talet fanns inga speciellt inriktade satsningar mot gruppen arbetslösa ungdomar i Sverige (Soidre ur Berglund & Schedin 2009: 457). Det vanligaste inslaget var att ungdomar inkluderades i den vuxna befolkningens handlingsplaner. Det dröjer fram till 1992 när ungdomspraktik introducerades. Utvecklingsgarantin startades 1998 med medföljande krav och sanktioner. Det var den första insatsen som skulle innebära flexibla och skräddarsydda lösningar för individen (Johansson 2006: 47-49; Bengtsson & Berglund 2012: 27-28). Detta var även ett sätt att se om individen klarade av och var intresserad av att aktivt stå till arbetsmarknadens förfogande. Samtidigt under denna satsning skapades tydligare kopplingar av a-kassan till aktiveringsåtgärderna som ytterligare ett incitament till att aktivt söka arbete (Bengtsson & Berglund 2012: 27-28). Vissa menar att arbetsförmedlingen som organisation och system inte är designat för att hantera strukturella samhällsproblem som ungdomsarbetslöshet eller invandrare med begränsad utbildning. Institutionens historia präglas av ett in- och utslussningssystem genom matchningsfunktioner som kan vara en anledning till att många ungdomar fastnar i systemet och inte orkar ta sig ur marginaliseringen (Gillberg & Bengtsson 2015: 75; Rantakeisu i Karlsson m.fl 2013: 129-146).

Bengtsson och Berglund (2012) diskuterar i artikeln ”*Den stora omvandlingen – Svensk arbetsmarknadspolitik över tre decennier*” hur övergången från efterfråge- till utbudsinriktade åtgärder inom arbetsmarknadspolitiska aktiveringsåtgärder har skapat skillnader på arbetsmarknaden (2012: 21). Det gör författarna utifrån hur arbetsmarknaden har förändrats under tre decennier sedan 1980-talet där offensiva aktiva åtgärder har ersatts med defensiva åtgärder. Författarna beskriver hur förändringen och utvecklingen i större utsträckning har lett mot en individualisering av arbetsmarknaden och hur individen förväntas skaffa sig de egenskaper som krävs för åtkomst och etablering på arbetsmarknaden. Vidare analyseras de åtgärder som vidtagits i arbetsmarknadspolitiken som har lett till utvecklingen, där passiva respektive aktiva åtgärder särskiljer vidtagna satsningar (2012: 30-32). Passiva åtgärder förklaras som någon form av kontantstöd, där den erhållande måste uppnå vissa kriterier som exempelvis att vara aktivt arbetssökande. Aktiva åtgärder definieras som matchning, utbuds- och efterfrågeinriktade åtgärder för att anpassa politiken efter hur arbetsmarknaden ser ut (Johansson 2006: 18). Efterfrågeinriktade åtgärder innebär olika former av anställningsstöd

eller direkt skapande av arbeten med en grundtanke att aktiveringspolitik ska motverka passivisering och bidra till att förstärka incitament för arbete. Även här inom de efterfrågeinriktade aktiveringspolitiska åtgärderna av arbetsmarknaden återfinns en grad av individualisering. Individen förväntas förändra sitt beteende mot ett ökat individuellt ansvarstagande och lägre beroende av offentliga stödsystem. Utbudsinriktade åtgärder syftar ofta mot att öka arbetskraftens marknadsvärde genom utbildning eller praktik (Bengtsson & Berglund 2012: 21-23).

Den svenska aktiveringspolitiken förändrades mot bakgrund av 1990-talets ekonomiska recession och dess medföljande höga arbetslöshetssiffror. Aktiva åtgärder vidtas av regeringen med breda satsningar av arbetsmarknadsutbildningar då den dåvarande regeringens policy innebar ett livslångt lärande som skulle rusta nationen inför 2000-talets utmaningar (Johansson 2006: 14-20; Salonen & Ulmestig 2004). Humankapital uppfattades som en investering och diskursen sköts mer mot att utveckla individen (Bengtsson & Berglund 2012: 27-28). Förändringen bestod främst av en decentralisering och fler involverade aktörer i arbetsmarknadspolitiken genom subventionerade anställningar i den offentliga sektorn. Bland annat startades kommunala utvecklingsprogram för ungdomar på 90-talet (Johansson 2006: 24-25). Begrepp som anställningsbarhet diskuterades i relation till utbudsinriktade åtgärder. Individuella förklaringar ges på problematiken istället för att se arbetslöshet som samhällsproblematik (Bengtsson & Berglund 2012: 28). Ett verktyg som användes för att förbättra individers förutsättningar på marknaden var så kallade garantier som innebar vägledning, utbildning och subventionerade anställningar (Olofsson & Wadensjö 2009: 59-67).

2.3 Svensk arbetsmarknadspolitik för ungdomar

Sibbmark (2013) har genomfört en kartläggning över svensk arbetsmarknadspolitik som visar hur politiken tar sig i uttryck i samhället. Den svenska arbetsmarknadspolitiken utgår från att aktivera arbetsmarknaden och effektivisera matchningsfunktionen som arbetsförmedlingen ska utföra. Åtgärderna kan sammanfattas genom kombinationer av förmedlingsverksamheter, utbildningsinsatser och subventionerade anställningar som verkar annorlunda kommunalt (Forslund & Vikström 2011: 25-32). Arbetsmarknadspolitiska program beskrivs vara projekt skapade i samarbete med arbetsförmedlingen och andra aktörer på arbetsmarknaden. Det övergripande syftet för de aktiveringspolitiska programmen formuleras som "De

arbetsmarknadspolitiska programmen syftar till att stärka den enskildes möjligheter att få eller att behålla ett arbete” (Sibbmark 2013: 15).

Beroende av individuella förutsättningar som ålder eller nationellt ursprung framgår det att individer behandlas olika (Sibbmark 2013; Forslund & Nordström Skans 2006: 1-5).

Ungdomar får oftast handlingsplaner upprättade tidigare vid anmälan som arbetssökande än vad exempelvis en vuxen eller en nyanländ invandrare får. De får istället en etableringsplan för att integreras till arbetsmarknaden och samhället. Sibbmark (2013) beskriver även funktioner hos arbetsförmedlingen som samlingsbegrepp för tjänster vars ändamål är att beakta individens förutsättningar och behov. Arbetssökande som erhåller ersättning har även krav som består av att individen måste ta ett arbetstillfälle som anses vara passande, likaså gäller detta för ungdomar i aktiveringsprogram och -projekt (2013: 6-9). Huvudsyftet med aktiveringsinsatserna är att öka kontakten med arbetsmarknaden och individens motivation till att söka annat arbete eller studier (Sibbmark 2013: 22; Forslund & Vikström 2011: 17-28; Nordström Skans & Kramarz 2011).

2.4 Aktiveringspolitiska åtgärder och anställningsbarhet

Anställningsbarhet är ett begrepp som används ofta i diskussioner kring arbetslöshet, speciellt inom politiska diskussioner. Men vad gör en individ mer anställningsbar än den andre? Vad är det för egenskaper som gör att en individ benämns som anställningsbar?

Aktiveringsprojektens insatser riktas mot att öka individens anställningsbarhet ofta genom att stärka individens självförtroende, självkänsla och motivation (Svensson. O 2014: 38; Berglund & Feijes 2009: 28-37). Att ge färdigheter i att skriva ett CV, söka utbildningar eller hitta sin ”nisch” är liknande åtgärder i många aktiveringspolitiska projekt för ungdomar i Sverige (Gillberg & Bengtsson 2015: 3-6; Forslund & Vikström 2011: 25-28; Svensson. O 2014).

De negativa hälsoeffekterna av långvarig arbetslöshet är väldokumenterade. Effekterna kan exempelvis bestå av stressrelaterad och psykisk ohälsa eftersom kunskaper och färdigheter inte används. Detta leder till minskad produktivitet och motivation och således även anställningsbarhet för individen (Bell & Blanchflower 2009: 13-20). Ungdomsprogram är främst menat att ge långtidsarbetslösa ungdomar verktyg för att orka och kunna ta sig ur den marginalisering som återfinns på arbetsmarknaden (Forslund & Vikström 2011: 21-25).

Aktiveringsåtgärder har lagt fokus på individuella tillkortakommanden i form av beteenden och egenskaper som ungdomar ännu inte har skaffat sig (Engdahl & Forslund 2016). Den arbetsmarknadspolitiska diskussionen har mynnat ut i att förflytta fokus och ansvar för sociala villkor och strukturella förutsättningar mot individen själv (Bengtsson & Berglund 2012: 28, 30, 32; Olofsson & Lundahl 2013: 741; Gillberg & Bengtsson 2015: 13-14; Engdahl & Forslund 2016: 25-29). Denna individualisering har varit en utveckling från efterkrigstidens arbetsmarknadspolitik som såg ungdomar som en del av ett samhällsansvar, till att anpassas efter arbetsmarknadens individualiserade utveckling (Bengtsson & Berglund 2012; Engdahl & Forslund 2016: 25-29).

2.5 Sammanfattning

Bakgrunden har visat hur svensk arbetsmarknadspolitik är konstruerad samt hur den historiskt har varit inriktad mot utsatta grupper i samhället. Åtgärder har inriktats mot identifierade grupper som hjälp till återaktivering på arbetsmarknaden genom olika incitament, i form av aktiva och passiva åtgärder. Sveriges arbetsmarknadspolitik har längre traditioner av gruppinriktad aktiveringspolitik än andra europeiska länder, men har senare utvecklats mot en individualiserad aktiveringspolitik. Tyngdpunkten i dagens diskussioner har landat i att ungdomar ska anskaffa rätten att ta del av samhällets stödfunktioner i välfärden genom motprestationer, i form av agerande enligt samhällets normer. Detta kan märkas genom de praktikplatser och aktivitetsstöd som arbetsförmedlingen har att erbjuda långtidsarbetslösa ungdomar (Olofsson & Lundahl 2013; Engdahl & Forslund 2016; Sibbmark 2013; Olofsson & Wadensjö 2009: 65-67).

3. Tidigare forskning och teoretiska perspektiv

Som vi sett i bakgrunden till denna studie har den svenska arbetsmarknadspolitiken förändrats i riktning mot en mer individualiserad aktiveringspolitik. För att förstå de olika arbetsmarknadspolitiska satsningarna behöver vi dock titta lite närmare på den tidigare forskning och de perspektiv som försökt förstå och förklara aktiveringspolitikens effekter (Bryman 2011: 351-353).

3.1 Tidigare forskning

Följande avsnitt kommer först presentera en översikt av forskningsområdet för att sedan presentera två relevanta studier för uppsatsens syfte och frågeställningar.

3.1.1 Forskningsöversikt

Inom forskningsområdet tenderar diskussionerna att skilja på arbetslösa ungdomar och ungdomar som varken är sysselsatta i studier, yrkesförberedande studier eller arbete, speciellt i internationella sammanhang. Beteckningen för gruppen brukar förkortas enligt NEET, *Not in Employment, Education or Training*, och avser att fånga in de unga individer som inte aktivt söker arbete eller studerar. I Sverige definieras långtidsarbetslösa ungdomar som grupp enligt benämningen ”unga som varken arbetar eller studerar” för att tydliggöra problematiken av den grupp som kvarstår i arbetslöshet över längre perioder (Niknami & Schröder 2014: 11-14; SCB 2016; Engdahl & Forslund 2016: 16).

I Sverige räknas heltidsstuderande ungdomar som arbetslösa sysselsatta, och räknas in i de redovisade arbetslöshetstalen. Nivån på ungdomsarbetslöshetstal baseras på den procentuella andelen arbetslösa personer av de individer som ingår i hela den arbetslösa arbetskraften (SCB 2016). Definitionen av en arbetslös individ utgörs av att individen som betecknas vara arbetslös står utan sysselsättning men aktivt söker arbete vid tillfället för mätning (Furåker ur Berglund & Schedin 2009: 89; AKU 2016; Engdahl & Forslund 2016: 6-14). Detta leder till att heltidsstudenter som aktivt står till arbetsmarknadens förfogande också räknas som arbetssökande. Sveriges redovisade arbetslöshetssiffror för unga inkluderar ett åldersspann som mäts annorlunda internationellt (Niknami & Schröder 2014: 12). Således kan intrycket ges av statistiska undersökningar att ungdomsarbetslösheten i Sverige är väldigt hög. Men de presenterade arbetslöshetstalen är lätta att missförstås som följd av en otydlig definiering.

Arbetslösheten behöver nödvändigtvis inte vara efter de presenterade nivåerna och försvårar internationella jämförelser (Niknami & Schröder 2014; Bell & Blanchflower 2009: 8-9). Likväl visar siffrorna på ett problemområde som har fått stort utrymme i den politiska diskussionen om ändamålsenlig aktiveringspolitik (Niknami & Schröder 2014; Engdahl & Forslund 2016: 4-19).

Liknande drag som är överrepresenterade hos långtidsarbetslösa ungdomar som varken arbetar eller studerar, är att många saknar avslutad gymnasieutbildning och att en stor del av gruppen är utrikesfödda (Gillberg & Bengtsson 2015: 5-6; Svensson. O 2014: 20-21; Engdahl & Forslund 2016: 21-25, 29-31; Niknami & Schröder 2014: 22-31). Somliga menar att definitionen av långtidsarbetslösa ungdomar ytterligare befäster skillnader för de som har sämst förutsättningar på arbetsmarknaden. Begreppet NEET medför ett tolkningsutrymme som exempelvis kan inkludera både drogmissbrukare och föräldralediga i mätningarna (Niknami & Schröder 2014: 12). Studier visar ett ökat behov av att förändra sätten att mäta och även definitionen av arbetslösa ungdomar (Engdal & Forslund 2016: 16-17; Olofsson & Lundahl 2013).

Policydiskussionerna i Europa, och även i Sverige, är överens om att arbete i kombination med studier är en möjlig insats för att sänka trösklarna till arbetsmarknaden för ungdomar och unga vuxna (Svensson. O 2014; Engdahl & Forslund 2016; Forslund & Vikström 2011: 28-32; Bell & Blanchflower 2009: 20-24). Detta i kombination med åtgärder med syfte att stärka ungdomars självförtroende och motivation att söka arbeten eller studier beskrivs vara ett framgångsrecept (Gillberg & Bengtsson 2015; Svensson. O 2014).

Exkludering och maktlöshet är centrala begrepp som fått fäste inom forskningsområdet då åtskilliga studier har visat att långtidsarbetslöshet ger negativa effekter på psykisk och fysisk hälsa (Rantakeisu m.fl 1996: 38-49; Olofsson & Lundahl 2013: 737, 741). Långvarig arbetslöshet för ungdomar kan ge följder som social exkludering, ekonomisk utsatthet, inlåsnings effekter, svaga sociala nätverk samt tillitsproblem till myndigheter. Förenklat kan det påstås att marginalisering av unga individer befästs i ett tidigt stadium i livet genom långtidsarbetslöshet (Rantakeisu m.fl. 1996: 38-49; Engdahl & Forslund 2016; Niknami & Schröder 2014; Svensson. O 2014; Olofsson & Lundahl 2013: 738-741; Nilsson 2010). Kort

sagt är gruppen arbetslösa ungdomar utsatta för sociala risker. Arbetets betydelse för ungdomar är stort då det ger individen möjlighet till självförverkligande och inflytande i sin vardag, men även för att förbättra sina livsvillkor och få struktur i sitt vardagliga liv (Olofsson & Lundahl 2013). Aktiveringspolitiken har dock fått kritik för att lägga alltför stor vikt vid arbetets betydelse för välmående, även om arbetets positiva effekter är väldokumenterade (Rantakeisu m.fl 1996: 97-98, 104-108). Argumentet vilar på att det finns fler sätt till aktivering samt att arbete snarare är uttömmande än aktiverande (Rantakeisu m.fl 1996). De traditionella inkörsportarna till arbetsmarknaden för ungdomar har förändrats i form av att det börjar bli alltmer ovanligt med tillsvidareanställningar som första arbete. Utvecklingen pekar inte mot färre ungdomsarbeten inom typiska branscher för ungdomar. Utvecklingen består av att anställningsformen och villkoren har förändrats för ungdomar (Engdahl & Forslund 2016: 86-91), vilket leder oss in på studier av arbetsmarknadens villkor för ungdomsarbetslösheten.

3.1.2 Studier av ungdomsarbetslöshet

I Nordström Skans & Kramarz (2011) rapport betonas de sociala kontakterns betydelse för ungdomars första inträde på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning. Analysen behandlar vilka kontakter som kan ha spelat roll för hur ungdomar har fått sitt första arbete. Slutsatserna förklarar att det är en betydande stor andel av ungdomar som får sin första anställning genom sina föräldrar och deras kontakter, speciellt i mindre företag. Rapporten som helhet visar betydelsen av starka sociala kontakter på arbetsmarknaden för att få ett första arbete. Det betyder att det krävs mer än att sprida information om ett ledigt arbete för att ungdomar ska få anställning. Det krävs ett djupare engagemang och tyder på att rekommendationer från andra behöver göras för att underlätta att få anställning på dagens arbetsmarknad som ungdom (Nordström Skans & Kramarz 2011: 11-19).

Engdahl & Forslund (2016) visar genom en kvantitativ studie hur ungdomars problematiserade etableringar på arbetsmarknaden tar sig uttryck i samhället. Detta gör de genom att analysera statistik från Arbetsförmedlingen och från Skatteverket för att se hur ungdomars inkomster ser ut i större grupper och över tid. De sammanfattade slutsatserna visar att arbetslöshetssiffror för ungdomar har varit relativt konstanta sedan 1990-talet. Dock menar författarnas slutsatser att arbetslöshetssiffrorna är konjunkturkänsliga på kortare sikt, speciellt för de mer utsatta grupperna funktionshindrade och individer med utländsk bakgrund (2016: 54-63). Val av gymnasieutbildning och vidareutbildning spelar även roll för etablering på

arbetsmarknaden (Engdahl & Forslund 2016: 93). Vad studiens analys belyser är problematiken med att få de grupper som står längst från arbetsmarknaden att komma närmre arbetsmarknaden. Grupperna utgörs av ungdomar, individer utan gymnasiekompetens, unga med utländsk bakgrund och funktionshindrade (Ibid: 93). Detta utgör grund för författarnas diskussioner kring behovet av att förändra definitionen och sätt att mäta ungdomsarbetslöshet. Engdahl & Forslund (2016) ger därför förslag på ett nytt mätmått och definition på ungdomsarbetslöshet, i syfte att synliggöra och effektivisera aktiveringspolitiken gentemot gruppen ungdomar som varken arbetar eller studerar. Det formuleras som UVAS, Ungdomar som Varken Arbetar eller Studerar (2016: 16-19, 35-42, 92).

3.1.3 Sammanfattning

Tidigare forskning visar faktorer som försvårar arbetslöshetsmätningar, och därför även ändamålsenliga aktiveringsinsatser. Sveriges arbetslöshetsmätningar har kombinerat grupper vars förutsättningar ser olika ut och kan presentera siffror som enkelt kan missförstås och försvåra internationella jämförelser. Sammanfattningsvis har presentationen av tidigare forskning visat vad som utgör arbetsmarknadens tröskel och hur svårt ungdomar har att etablera sig på arbetsmarknaden.

Nordström & Skans (2011) och Engdahl & Forslunds (2016) rapporter blir relevanta för denna studie då de kan bidra med information som kan vägleda i förklaring av empiri. Betydelse av nätverk, resurser och tidigare erfarenheter tycks vara viktiga om man vill förstå unga människors möjligheter och hinder på arbetsmarknaden. Ett perspektiv som lyfter fram dessa aspekter är Pierre Bourdieu (1993) i sina analyser av habitus och olika kapitalformer. I nästa avsnitt kommer jag därför att presentera huvuddragen i Bourdieus teori, en teori som kommer att fungera som verktyg när intervjuerna analyseras. Jag kommer även att lyfta fram två andra centrala begrepp; nämligen empowerment och anställningsbarhet. Detta för oss vidare i uppsatsen mot att presentera avsnitten om de valda teoretiska perspektiven.

3.2 Teoretiska perspektiv

Under analysarbetet växte ett behov fram av teoretiska verktyg för att kunna förstå de processer som de unga beskrev. De ungas resurser och resurssvaghet framstod som särskilt viktigt att förstå, i enlighet med studiens syfte och frågeställningar. Den franske sociologen Pierre Bourdieus teori om habitus och socialt kapital visade sig vara givande i kombination

med begreppen empowerment och anställningsbarhet. Således kommer följande teoretiska perspektiv och begrepp fungera som verktyg för att förstå och förklara insamlad empiri. Följande teori och begrepp kommer användas som ett generellt referensramverk för analysen (Bryman 2011: 347-348).

3.2.1 Kapitalformer och habitus

För att förstå och förklara de svårigheter som finns när en åtgärd riktas mot resurssvaga unga människor kan begreppen kapital och habitus synliggöra hur bakgrund och förvärvade egenskaper kan hindra eller möjliggöra en människas chanser i livet. Broady (1998) redogör för Pierre Bourdieus begrepp kapital och habitus i ”*Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*” (1998: 3, 14-19). Broady (1998) poängterar att Bourdieu har identifierat ett sätt att synliggöra inlärd egenskaper och mönster som vi senare applicerar, utvecklar och bär med oss i olika kontexter vilka har betydelse för våra möjligheter. I föreliggande studie blir detta aktuellt genom att teorin tillhandahåller verktyg för att identifiera och synliggöra egenskaper och mönster ungdomarna bär med sig. Kombinationer av värdeskapande egenskaper ser olika ut i förhållande till vad som anses vara värdeskapande i en given kontext, exempelvis som att ett utbrett socialt nätverk kan hjälpa en persons möjligheter för inträde på arbetsmarknaden. Bourdieu beskriver olika kontexter som olika fält där skilda tillgångar har olika värde (1998: 22-25). Dessa olika tillgångar benämner Bourdieu som olika former av kapital.

Kapital är individuella tillgångar som tillskrivs olika värde i olika kontexter. De syftar på olika faktiska och symboliska tillgångar och resurser som vi förvärvar. Dessa är av vikt för våra möjligheter att hantera olika livssammanhang, yrken och situationer (Broady 1998: 3-4; Bourdieu 1993: 250-269). Kapitalen består av ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital. Begreppen utgör ett sätt att förklara varför människor beter sig på ett visst sätt inom ramen för olika sammanhang (Broady 1998: 17). Det kulturella kapitalet kan till exempel vara kopplat till vissa titlar, en viss examen eller förmågan att uttrycka sig väl i tal och skrift (Broady 1998: 8-9, 11-14). Enligt Broady (1998) har Bourdieu använt begreppet kulturellt kapital för att fånga fördelningen mellan privilegier och tillgångar. Bourdieus analyser har i slutändan behandlat hur människor införlivar och befäster tillgångar och kan utgöra grunden för en klassanalys. Hans analys av det franska utbildningssystemet är ett bra exempel på hur det kulturella kapitalet tenderar att reproduceras i vissa klasser (1998: 13). Det sociala kapitalet är en mer diffus kapitalform och kan närmast förklaras genom hur aktörer utbyter nödvändiga

sociala kontakter för att öka sina resursers värde i en specifik kontext. Socialt kapital kan ses som en resurs som kan komplettera andra kapitalformer. Således fokuserar begreppet på relationer mellan resurser och aktörer (Broady 1998: 14-15; Peixoto 2014: 52). I relation till studiens inriktning kan detta visa sig genom att unga saknar resurser, nätverk, kunskap, erfarenheter och handlingsberedskap för att ta sig över de trösklar som finns på arbetsmarknaden.

När kapitalformerna kommer i uttryck och förkroppsligas i ett sammanhang benämns dem som habitus. Det kan sägas vara summan av alla resurser vi samlat på oss som värderas annorlunda beroende av kontext (Broady 1998: 3, 14-19; Bourdieu 1993: 250-269). Habitus utgörs av de färdigheter, kunskaper, egenskaper eller erfarenheter som en individ bär med sig, det vill säga när kapitalet förkroppsligas (Peixoto 2014: 52). Vi är alla, enligt Bourdieu, bärare av ett specifikt habitus där kontexten och andra aktörer avgör dess värde och vad som anses vara ett kapital (Broady 1998: 16-19; Peixoto 2014: 59-63). Detta kan exemplifieras med hur en nyanställd tillämpar sina tidigare egenskaper och färdigheter på en arbetsplats för att passa in i det nya sammanhanget, eller vad som utgör att en långtidsarbetslös ungdom har svårt att nå ett arbete.

Bourdieu (1993) beskriver fält som ett socialt sammanhang där individer uttrycker sina kapitalformer och den arena där tillgångar tillskrivs värde. Således är olika kapitalformer värda olika mycket i kombinationer med varandra beroende av det aktuella fältet och dess aktörer (Broady 1998: 19-22). Arbetsmarknaden utgör i föreliggande studie det aktuella fältet där ungdomar försöker få tillträde.

Bourdieu talar också om symboliskt kapital. Det symboliska kapitalet är de resurser som tillskrivs och erkänns ett speciellt värde i ett givet sammanhang av en specifik grupp (Broady 1998: 6; Peixoto 2014: 49-50). Symboliska kapitalet beskriver processen som tar vid, och de tillgångar som används när individen ingår i sammanhanget. Vad som anses vara ett symboliskt kapital bestäms av det givna sammanhanget, exempelvis som att en god referens kan vara av vikt för en arbetslös ungdom att närma sig ett arbete, eller att anses vara socialt anpassningsbar i sammanhanget. Det beskriver den kamp mellan aktörer om de värdefulla resurserna för att nå en viss position (Broady 1998: 19-21; Peixoto 2014: 49-50). En individs habitus blir värderat, av relationer mellan aktörer, på ett sätt som kan utesluta eller inkludera den från en given social grupp – arbetsmarknaden. Vi bär med andra ord med oss egenskaper

som gör oss mer eller mindre rustade för att möta olika utmaningar och situationer, som i sin tur medför klassificeringar av individer och grupper (Broady 1998: 15). Broady (1998) menar att begreppen går att använda i skilda sammanhang, men att empirin avgör vad begreppen skall fyllas med (1998: 22-25; Bourdieu 1993: 270-271).

Det aktuella aktiveringsprojektets aktiviteter har en tydlig grund i det teoretiska begreppet empowerment. Begreppet kommer beskrivas i nästa stycke för att synliggöra processerna ungdomarna kan komma att beskriva. I samband med Bourdieus teori ger det en grund att analysera den möjliga resurssvagheten i form av vilka erfarenheter och egenskaper de på förhand anses sakna.

3.2.2 Empowerment

Medin & Alexanderssons (2000) litteraturöversikt kring begreppen hälsa och hälsofrämjande ur olika perspektiv diskuterar och förklarar begreppet empowerment (2000: 19-30, 83-85). Begreppet empowerment kan ses som ett verktyg eller strategi för individen att ta makten över sitt egna liv och uppnå god hälsa (2000: 68-69, 83-85). Det används både i grupp-, och individsammanhang. Begreppet förklaras annorlunda ur olika perspektiv, men ger det övervägande intrycket att det är en ansvarsgivande process där individen erövrar handlingsförmåga och kraft att kunna bemästra sin livssituation (2000: 83). Detta förutsätter således även en människosyn där människan både är kapabel och villig att göra val, samt vara ansvarig för de val hon gör (2000: 84). Det måste göras utifrån en inre känsla av att individen själv vill förändra sin tillvaro, istället för en paternalistiskt påtvingad åtgärd (2000: 84-85).

Eftersom inriktningen för aktiveringsprojektet är att verka för att deltagarna återtar makten över sina liv och komma in på arbetsmarknaden, kan deltagarnas resursbrister först förstås med hjälp av Bourdieus begrepp habitus och socialt kapital, för att sedan jämföras med om projektets empowermentstrategier lyckats fylla på projektdeltagarnas kapitalformer.

Kombinationen av de teoretiska perspektiven lyfter frågorna, kan en empowermentstrategi stärka det sociala kapitalet och öka ungdomarnas möjligheter att skaffa ett arbete och därigenom verktyg för ett stabilt liv? Är deras habitus och bristande kapitalformer så dominerande att åtgärderna inte hjälper?

Anställningsbarhet presenteras i nästa stycke med syftet att användas i anslutning till empowerment och Bourdieus teori. Begreppet kommer utgöra ett stöd för att synliggöra och analysera vad som gör en individ anställningsbar, och därför också vad ungdomarna anses sakna. Bakgrunden för denna studie har visat begreppets användning i politiska diskussioner för ändamålsenlig aktiveringspolitik.

3.2.3 Anställningsbarhet

Vad gör en person mer anställningsbar än den andre? För att synliggöra vad som anses vara värdefulla egenskaper och erfarenheter på arbetsmarknaden kommer studien beakta den växande populariteten för begreppet anställningsbarhet. Anställningsbarhet definieras i grunden som ett större individuellt ansvarstagande över sin egen position på arbetsmarknaden (Gillberg ur Bergman m.fl 2015; Kantelius 2012: 24; Berglund ur Berglund & Feijes 2009: 30-32, 34-37). Det medför att individen själv ansvarar för sin kompetensutveckling och möjligheter att kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Kantelius (2012) visar att anställningsbarhet i grunden kan ses som ett psykologiskt kontrakt där det enbart står upp till arbetstagaren att stå till arbetsgivarens förfogande, där arbetsgivaren inte har skyldigheter (2012: 24-25).

Anställningsbarhet är ett vidare komplext begrepp än ett utbrett ansvarsförskjutande. Begreppet förändras över tid och betydelsen skiftar över kontexter, speciellt med tanke på dess tydliga koppling till samhällets utveckling och individualisering (Gillberg ur Bergman m.fl 2015; Kantelius 2012: 25; Berglund & Feijes 2009: 11-12, 34-38). Anställningsbarhet resoneras vidare som ett sätt att befästa sin position på arbetsmarknaden, men frågan som ställdes inledningsvis kvarstår, vad gör en person mer anställningsbar än den andre? I strikt mening går det att se anställningsbarhet som att din person är mer attraktiv för en arbetsgivare genom vissa erfarenheter, egenskaper, kompetenser och resurser (Kantelius 2012: 25). Denna syn på anställningsbarhet ger ett argument för att begreppet i stor grad är avhängigt personliga och personlighetsbundna karaktäristiska som verkar efter samhällets normer. Kantelius (2012) och Gillberg (2015) visar båda hur anställningsbarhet bör ses i ljuset av Furåkers (2009) omdefiniering av anställningsbarhet. Begreppet kan betraktas i form av anställningsvärd då det i slutändan är arbetsgivare som gör valet av vad som anses vara goda egenskaper och erfarenheter efter behov (2012: 26; 2015: 38-52).

3.2.4 Tre centrala begrepp

Habitus, empowerment och anställningsbarhet utgör tre centrala begrepp i denna uppsats. En människas habitus är de förkroppsligade och internaliserade resurser, egenskaper och erfarenheter som en människa bär med sig och som tillskrivs olika typer av värde i olika kontexter. Begreppen habitus och kapitalformer kommer verka för att synliggöra ungdomarnas resurssvaghet och föreställningar av att vissa tillgångar och resurser är mer värda än andra. Empowerment kan närmast översättas genom en fråga om att ta makten över sitt egna liv. Många av de aktiveringsprojekt som riktas till ungdomar har just en sådan ambition och målsättning är bland annat ökad anställningsbarhet. Därför blir det av vikt att begreppet synliggör och kontextualiserar projektets aktiviteter och vad det vill åstadkomma hos individen. Begreppet kommer användas i kombination med habitus och kapital för att visa om projektets empowermentbaserade aktiviteter lyckas återfylla kapitalformer.

Anställningsbarhet kommer användas i form av att kunna beskriva projektet som lyckosamt eller inte. Med andra ord om projektets empowermentbaserade aktiviteter lyckas få individen anställningsbar för att närma sig arbetsmarknaden. De tre centrala begreppen, och deras inbördes relation, har därför varit en utgångspunkt när jag närmat mig empirin.

För att avgöra studiens tillförlitlighet och relevans kommer vi nu att närma oss en presentation av det valda tillvägagångssättet.

4. Metod

Den metodologiska redovisningen är ett försök att på ett transparent sätt redogöra för studiens tillvägagångssätt. Det ger läsaren möjlighet att själv avgöra graden av ett vetenskapligt genomförande och förhållningssätt (Bryman 2011: 370; Patel & Davidsson 2011: 109). Studiens metod kommer att motiveras och beskrivas för hur den lämpar sig mot studiens syfte och frågeställningar. Kritik och styrkor till den valda metoden kommer även att diskuteras.

4.1 Val av metod

Jag har valt att genomföra en kvalitativt inriktad studie mot syftet att förstå långtidsarbetslösa ungdomar i deras kontext. För att fånga aktiveringsprojektets långvariga effekter har semistrukturerade intervjuer utgjort metoden för insamling av data. Valet baserades på behovet av att komma in på djupet av hur ungdomarna själva uppfattade deras medverkan i projektet och vilka effekter som kommit av projektets aktiviteter (Bryman 2011: 361-364; Trost 1993: 13). Metoden tillhandahåller förutsättningar för att kunna gå bakom fenomen och öka förståelsen för ungdomarnas utmaningar och svårigheter, vilket stärker motiveringen för valet av en kvalitativt grundad metod. Detta gjorde jag främst för att kunna inkludera kontextuella faktorer som hade kunnat undgå studien vid valet av en kvantitativt inriktad ansats (Bryman 2011: 372, 361-364; Patel & Davidsson 2011: 23-30, 119-120). Jag anser att valet av en kvalitativ metod var ändamålsenlig för att fylla den kunskapslucka som flertalet utvärderingar och studier har identifierat, men även för att uppfylla och besvara studiens syfte och frågeställningar (Bryman 2011: 371-374; Salonen & Ulmestig 2004: 9; Forslund & Nordström Skans 2006: 1; Svensson. O 2014: 5-19, 22, 25, 37-39, 96).

4.1.1 Urval

Jag har genomfört åtta semistrukturerade intervjuer med ungdomar som tidigare deltagit i ett aktiveringsprojekt. Långtidsarbetslösa ungdomar har blivit selekterade för medverkan i aktiveringsprojekt av arbetsförmedlingen genom att ha uppfyllt kraven för insatsen efter organisationens bestämmelser, som att exempelvis ha varit arbetslös längre än 6 månader och ha genomfört arbetsförmedlingens utbildningar. Jag fick ta del av dokumenterade kontaktuppgifter till tidigare medlemmar i aktiveringsprojektet Extra kraft genom Idrott- och föreningsförvaltningen. Informanterna som ingår i studien deltog i aktiveringsprojektet för 6-24 månader sedan. Samtliga har genomfört hela projekttiden. Jag kunde enbart se namn och

telefonnummer på en lista vilket styrde urvalet. Urvalet kan påstås ha varit målstyrt, då gruppen för studien var bestämd på förhand i förhållande till uppsatsens syfte (Bryman 2011: 350, 434-436). Urvalet övergick senare till bekvämlighetsskäl, då jag fick nöja mig med de personer som var villiga att genomföra en intervju (Bryman 2011: 350-351). Jag försökte genomföra urvalet så en jämn könsfördelning skulle uppstå i studiens resultat. Detta visade sig vara en utmaning då de som kunde tänka sig ställa upp på intervju övervägande var av manlig könsidentitet.

4.1.2 Intervjuguide

Intervjuguiden präglas av en semistrukturerad ansats, på så sätt att gruppen som studerades var bestämd på förhand och frågeområden redan var formulerade efter studiens syfte och frågeställningar (Troost 1993: 16; Bryman 2011: 413-419). Resultatet från den första intervjun utgjorde grunden för att omformulera frågor i kommande intervjuguides. På så sätt utvecklades intervjuguiden. Då intervjuguiden är utformad för att ställa frågor efter teman ställdes följdfrågor för att utveckla intervjuarens förståelse för informantens upplevelser och erfarenheter (Troost 1993: 45-48). Tematiseringarna i intervjuguiden följde tre områden. Den första behandlar bakgrundsfrågor om intervjupersonen, den andra behandlar det aktuella projektet och dess aktiviteter, och det sista berör frågor om vad informanten själv anser ha vunnit av medverkan i projektet (Bilaga 1).

4.1.3 Grad av standardisering och strukturering

Grad av standardisering åsyftar till vilken grad frågorna som ställs och intervjusituationen är desamma mellan intervjutillfällena (Troost 1993: 15). Studiens tillvägagångssätt utgörs av låg grad av standardisering då följdfrågorna var olika mellan intervjuerna och platserna varierade, vilket redogörs för mer ingående under rubriken insamling och bearbetning av data. Frågorna ämnade skapa följdfrågor för vad som blir relevant genom informantens svar. Därför utgörs frågorna av en lägre grad av standardisering och strukturering (Patel & Davidson 2011: 75-79). Således kunde ett intervjutillfälle som mer liknade ett samtal uppstå där huvudmålet för min medverkan var att försöka förstå informanternas livssituationer (Bryman 2011: 413).

4.2 Insamling och bearbetning av data

Intervjuerna spelades in och transkriberades, samtidigt fördes anteckningar vid sidan av samtalen för att fånga spontana tankar och idéer som uppkom under intervjun.

Anteckningarna har använts i kombination med transkriberingarna för att tillgodogöras till

kodnings- och analysarbetet av insamlad empiri (Troost 1993: 28-30). De informanter som inte kunde eller inte var bekväma med att vara i förvaltningens lokaler fick mötas på annan plats. Sex av åtta intervjuer tog plats i olika mötesrum på förvaltningen, en intervju genomfördes på ett café och den sista på en informants arbetsplats i ett avskilt rum.

En kort stund efter att intervjuerna avslutades skrevs ett teoretiskt memo - en teoretisk sammanfattning av hur samtalet uppfattades av intervjuaren där de första teoretiska begreppen och tankarna dokumenterades (Troost 1993: 29-30). Anteckningarna påminner om en teoretisk dagbok som dokumenterat samtalet i korta meningar. Efter insamling av empiri, analyserades resultatet. Förfarandet kommer närmare beskrivas under nästa rubrik.

4.2.1 Analys och kodning av empiri

Jag har valt att använda mig av ett arbetssätt som varit inspirerat av så kallad Grundad teori (Hartman 2001). Jag har dock inte försökt att skapa en egen teori från insamlad empiri, som metodens ursprungliga syfte är. Intentionen med metoden är att återge skeenden på ett så verklighetstroget sätt som möjligt. Grundad teori som analysförfarande medför att teoretiska perspektiv blir grundade i aktuell kodad empiri (Hartman 2001: 32-34). Analysmetoden utgörs av att forskaren utkristalliserar begrepp och tankar som i sin tur utgör kategorier. Sedan utses kärnkategorier genom hur informationen i kategorierna relaterar till varandra (Hartman 2001: 35-37). Vid varje kodningstillfälle bör ett teoretiskt memo skrivas för att fånga eventuella teoretiska perspektiv som kan bli aktuella genom de kodade kategorierna. Det är ett sätt att försöka öka det abstraherande arbetet av empirin mot en högre teoretisk nivå, för att öka resultatets generaliserbarhet, men fortfarande vara aktuella gentemot empirin (Bryman 2011: 520-521; Hartman 2001: 37-49, 53-55, 74). Metoden beskriver fenomen på ett verklighetstroget sätt och medför en igenkänningsfaktor för de ingående i studien (Hartman 2001: 84; Bryman 2011: 347-348).

När analysen av de kodade kategorierna var genomförda, sammanställdes resultatet för att hitta teoretiska perspektiv och tidigare forskning som kunde hjälpa förklara empirin. Efter detta genomfördes ytterligare en omgång av kodningsarbetet för att uppnå en empirisk mättnad i resultatet. Detta har slutligen gett en grundad ansats för diskussion och slutsatser. För att vara tydlig med hur studiens resultat presenteras, kommer nästa stycke kort behandla hur resultatet disponeras efter kärnkategorier.

4.2.2 Presentation och disposition av empiriskt resultat

Som beskrivningen av metoden i tidigare stycke behandlar, har kärnkategorierna kommit att utgöra rubriker i resultatredovisningen. Dispositionen av texten följer kodade kategorier av det empiriska materialet. Några exempel på kategorier från denna studie är ansvar, navigation i byråkratin och nedbrytande. Kärnkategorierna som kodades fram kan utläsas som rubriker under två sammanfattande huvudrubriker i kommande resultatredovisning. Exempel på kärnkategorier är ”inte vara behövd”, ”struktur i vardagen” och ”motivation och självkänsla”. Beskrivande och förklarande citat kommer presenteras för att visa exempel på hur informanter resonerade kring de kodade kategorierna, vilket osökt leder oss in på en diskussion av studiens och tillvägagångssättets tillförlitlighet.

4.3 Studiens tillförlitlighet

Vid valet av en kvalitativ ansats bör det poängteras att det egentligen inte finns några formulerade begrepp för kvalitetskontroller som standard inom vetenskapen.

Kvalitetskontroller görs genom begreppen reliabilitet och validitet som härstammar från den kvantitativa metoden, och forskare använder olika begrepp för att beskriva studiens tillförlitlighet (Bryman 2011: 351-353; Patel & Davidson 2011: 105-109). Bryman (2011) menar att distansen mellan teori och empiri ska vara så kort som möjligt, och kallar detta för intern validitet (2011: 352). Försök för att uppnå detta går att se genom studiens tillvägagångssätt för kodning av empiri. Genom tillvägagångssättet som ges av grundad teori höjs den interna validiteten för studien då teorier och resultat ursprungligen är av empirin (2011: 49-51, 351-353; Patel & Davidson 2011: 105-109). Reliabilitet är ett begrepp som ämnar beskriva om studien verkligen undersöker det fenomen efter studiens formulerade syfte, vilket studien gör (Bryman 2011: 351-357). Studiens tillvägagångssätt uttrycker styrkor och en explorativ egenskap som den kvantitativa ansatsen inte lyckas fånga, särskilt vad gäller att förstå och fånga kontexten kring fenomen (Bryman 2011: 363-364).

4.3.1 Etiska ställningstaganden

Vetenskapsrådet fastställer fyra krav att beakta för att stärka studiers validitet samt skydda informanter och vetenskapens anseende. Kraven är formulerade som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Bryman 2011: 131-132).

Forskare ska uppfylla och resonera kring genomförandet av vetenskapliga studier, likväl som studiens användbarhet och konsekvenser i samhället (Vetenskapsrådet: 5-6).

Vad berör denna studie har jag gjort försök att uppnå kraven genom att informera samtliga informanter om att delaktighet är frivilligt, frågat om de vill medverka i studien, att deras involvering kommer vara anonym samt att resultatet är en produkt som ska examineras för en kandidatexamen vid Göteborgs universitet. Möjligheten finns för offentligheten att ta del av studiens resultat. Kraven uppfylls genom att individerna som ingår i studien har blivit anonymiserade och att uppgifterna inte kommer användas i annat syfte än för uppsatsen (Bryman 2011: 131-147; Vetenskapsrådet: 5-15).

4.3.2 Metodologiska överväganden

Ett metodproblem som uppstod vid två intervjutillfällen var att budskapet om att jag inte var anställd på förvaltningen inte verkade framgå. Jag kan inte garantera att personerna i fråga uppfattade informationen kring deras och studiens anspråk på anonymitet. Problemet utgörs främst av språksvårigheter i två intervjuer mellan mig och informanterna. Således kan studiens resultat ha påverkats i den mån att informanterna kan tänkas ha förmedlat vad de tror att förvaltningen vill ha ut från projektet. Min förhoppning är att ungdomarna ändå känt förtroende inför mig och därför velat delge sina erfarenheter och uppfattningar. Därför tror jag att problematiken inte ska vara avgörande för studiens resultat (Se ex. Kvale 1997: 135-139). Om nu informanterna uppfattade mig vara anställd av förvaltningen och att mitt syfte var att delge förvaltningen en utvärdering, kan denna problematik vara närvarande (Trost 1993: 23-24, 43-45; Jacobsen 1993: 134-135). De ingående ungdomarna i studien är även i en beroendeställning som lyfter frågan om de vågar dela med sig av alla aspekter av projektet? Kommer ungdomarna vilja dela med sig av samtliga aspekter av projektet?

Intervjuerna genomfördes även på olika platser. Enligt Trost (1993) är det av största vikt att intervjuerna inte får störas då en speciell relation utvecklas vid intervjutillfället mellan intervjuaren och informanten. Detta ger problematik för resultatet från två av intervjuerna, men inte såpass stora störningar att transkriberingen försvårades eller att resultatet ska bortses från (1993: 22).

Kritik av den valda analysmetoden består av att metoden blir alltför välvillig mot att skapa en egen teori, med tanke på metodens grad av exponering för forskarens påverkan (Bryman 2011: 521-523; Hartmann 2011: 97-103). Detta blir således ett inslag av metoden som delvis undviks genom att det enbart är analysmetoden som utnyttjas och inte försöket att skapa en egen teori som blir färgat av min inverkan. Min inverkan på vilka kategorier som växt fram ur

empirin är dock fortfarande närvarande. Min förförståelse och utbildningsgrad kan ha inverkat i form av vad som har blivit kodat ur empirin. Jag menar att det finns aspekter ur empirin som kan ha gått förlorade till följd av att det som blivit kodat är baserat på mina val, och vad som blivit relevant baserat på min tidigare kunskap om ämnesområdet. Det finns även en problematik med att jag har varit en praktiserande student på Idrotts- och föreningsförvaltningen och har därför haft insyn i projektets aktiviteter. Detta kan utgöra en problematik i den mån att jag har påverkat studiens resultat baserat på mina tidigare erfarenheter och kunskap (Ibid). Fördelar finns även att belysa med min inverkan på resultatet. Eftersom jag är ny inom ämnesområdet har en stor del av min insats varit att försöka förstå mig på ungdomarna i deras kontext. En nyfikenhet och utforskande ansats för att öka min egen förståelse för ungdomarna har bidragit med grundliga perspektiv som stärker studiens presentation.

Efter denna utförliga beskrivning av studiens tillvägagångssätt kommer resultatet att presenteras i nästa stycke. Det görs under rubriker namngivna efter analyserade kategorier och kärnkategorier.

5. Resultatredovisning

Följande resultatredovisning är sammanställd från insamlad empiri. Två beskrivande huvudrubriker kommer leda dispositionen av resultatet. Resultatet presenteras sedan efter underrubriker namngivna av kodade kategorier. I samband med resultatredovisningen kommer även en analyserande ansats att vidtas i anslutning till empirin. Citat kommer att redovisas för att ge röst åt informanterna.

5.1 Arbetsmarknadens tröskel

Vad utgör en tröskel för en långtidsarbetslös ungdom? Följande resultatredovisning kommer visa hur förutsättningarna ser ut för de intervjuade ungdomarna för att ge en kontextuell förståelse för informanternas situationer.

5.1.1 Inte vara behövd

Samtliga informanter uppger en känsla av att inte vara behövd, eller att de uppfattar sig vara utanför en struktur som många tar för givet. Några uppger sig vara en belastning för samhället som arbetssökande och andra uttrycker en längtan efter att ingå i ett större sammanhang och gemenskap. Utmaningarna är väldigt olika för de informanter som ingår i studien och deras förutsättningar varierar, men resurssvagheter som uttrycks är gemensam för samtliga. En informant deltog i projektet till följd av en långvarig arbetssjukdom och någon annan har helt enkelt haft svårigheter att få heltidsanställning direkt efter fullbordad gymnasieutbildning. Informanterna har tidigare varit långtidsarbetslösa om en period mellan 6-36 månader. Efter en tids inaktivitet på arbetsmarknaden berättar många att motivationen att fortsätta söka arbete sjunker. Flera informanter beskriver hur självförtroendet har börjat svikta och hur det har lett till dåliga tankar om sig själv. En annan berättar om hur inaktiviteten om dagarna ledde till ett beroende av alkohol genom ett mindre bra val av vänner. Informanternas svar indikerar att det är en större utmaning för ungdomar att hantera andra delar av livet som följd av brist på struktur. Informanterna beskriver samtliga klart och tydligt den resursbrist som återfinns bland ungdomar för att komma över tröskeln som återfinns in till arbetsmarknaden. Tydliga kopplingar kan göras med hur efterfrågan av bakgrundsegenskaper, som exempelvis tidigare erfarenheter och personliga egenskaper, är en utveckling på arbetsmarknaden som har drabbat gruppen ungdomar hårdast (Se ex. Niknami & Schröder 2014: 32-63). Peter berättar hur perioden av att vara arbetslös påverkade honom.

Peter: Jag var väldigt trött på jobbsökarträsket, när man till slut gräver ner sig själv i dåliga tankar om en själv, det är ingen som behöver en. Man känner sig inte användbar i samhället och kan inte komma vidare i sitt liv för att man har inga resurser till det

Peter beskriver hur han uppfattade sin tid som arbetslös och svårigheten att känna sig värdefull och ingå i ett sammanhang. Samtidigt beskriver han även en saknad av resurser som kan tolkas på många sätt, men i sammanhanget menade Peter sociala kontakter och en möjlighet till ett första arbete. Johan pratar om liknande utmaningar.

Johan: ”Jag är trött på timanställningar. Jag var trött på det då och jag är trött på det nu /.../ Jag är fast lite i limbo så att säga eftersom det är svårt att få ett jobb när man inte känner någon”

Johan visar att det ledde till en känsla av hjälplöshet och att han var fast i livssituationen som arbetslös och arbetslöshetens byråkratiska karaktär genom att makten är förskjuten till andra parter. Peter och Johans utmaningar kan återkopplas till vilka ramar och resurser som verkar för att uppfattas vara anställningsbar, eller snarare anställningsvärd (Se ex. Gillberg 2015: 38-56).

Genom medverkan i projektet gavs möjligheten att förstå innebörden av vad ett arbete kan innebära. Projektets aktiviteter kan härledas till tydliga återkopplingar med begreppet empowerment, då aktiviteterna kan sägas vara en väckarklocka genom olika gruppdynamiska övningar och struktur som medföljer ett arbete (Se Medin & Alexandersson 2000: 83-85). Genom möjligheten att arbeta heltid uppdagars kontraster mellan skola och arbetsliv för projektdeltagarna. Olof berättar om hur han uppfattade övergången mellan skola och arbete, och hur han inte hade insett vad ett arbete kunde innebära för andra aspekter av hans liv.

Olof: Innan när man var arbetslös så var det väldigt jobbigt att jobba. Jobba var bara något... det var bara det man gjorde, det var bara en extra grej - ingen huvudsyssla. Jag tror inte att man förstod innebörden av att ha ett jobb. Man var inte lika mogen, man tog det inte på så stort allvar tidigare, man var fortfarande i gymnasiehuvudet där skolan var det man hade gjort innan och där arbete var främmande. Formen för arbete var annorlunda än skolan

Samtidigt som citatet belyser hur Olof inte hade insett vad ett arbete kan innebära, kan det även återkopplas till hur viktigt ett arbete är för att kunna skaffa resurser och färdigheter. Projektet har utvecklat erfarenheter och insikt i vikten av ett arbete genom att projektdeltagarna fick möjlighet att utvecklas i ett annat socialt sammanhang, i en annan kontext som tidigare inte var möjlig att nå. Det kulturella och sociala kapitalet fick möjlighet att fyllas på genom att vara i sammanhang som informanterna inte var vana vid. Detta är dock en åtgärd som fungerar för de ungdomar som ingår i studien vars kunskap, kompetenser och erfarenheter redan hunnit närma sig graden av att anses vara anställningsbar.

Några informanter uppger att de innan projektet inte riktigt hade förstått innebörden av vilka positiva saker som ett arbete kan resultera i. Att ingå i en gemenskap, känna sig behövd och delaktig i ett större sammanhang samt att få ekonomiska medel för att kunna utnyttja sin fritid på ett annat sätt är insikter som informanterna delar med sig att de vunnit. Informanterna säger att projektets största förtjänst var att deltagare fick möjlighet att slå sig ur den ekonomiska marginaliseringen som en arbetslös period innebar. Det tänkte även insikten i att arbete ger mer än en stadig inkomst.

Olof: ... en av de största grejerna av att vara arbetslös och att få ett av de första jobben man någonsin har haft är just hur man inte riktigt tar jobb på allvar, och det har bränt mig att man har varit nonchalant mot arbete

Informanterna beskriver att en stadig inkomst är en åtgärd som är starkt motiverande för att fortsätta söka nya arbeten efter att projektet avslutats, det ger andra förutsättningar att förändra sin vardag och fritid. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har fungerat som en morot för de ungdomar som inte tidigare har insett vikten av ett arbete. Olofs beskrivning överensstämmer med aktiveringsåtgärdernas tänkta effekt (Se ex. Bengtsson & Berglund 2012: 30-32; Johansson 2006: 14, 18, 28-32). För vissa individer kan detta vara en ändamålsenlig åtgärd för att nå åtkomst till arbetsmarknaden, vars kapitalformer och resurser sammanfaller med kontexten och värderas högre, men för andra kan det uppfattas vara en piska vars kapitalformer och habitus inte sammanfaller med vad som efterfrågas.

Informanterna beskriver att det var svårt att vidhålla ett framtidsorienterat tänkande vid långtidsarbetslöshet. I de intervjuer när det har kommit på tal sägs arbete i kombination med en jobbcoach vara en motiverande och stärkande insats som hjälpte deltagare sätta upp individuella del- och huvudmål för framtiden. Visualisering av framtiden beskrivs av några informanter vara en framgångsfaktor som projektet stod till grund för. Informanterna säger sig uppleva en förflyttning och framsteg mellan varje möte som gav motivation till fortsatt utveckling. Det skapade en framtidstro som hjälpte informanterna behålla den ökade motivationen efter att projektet avslutades, men det har inte bidragit till att hjälpa informanterna närma sig arbetsmarknaden genom nätverksbyggande-, utbildnings-, eller färdighetsskapande insatser (Se Salonen & Ulmestig 2004: 84).

5.1.2 Struktur i vardagen?

Informanterna beskriver att deras upplevda effekter av att vara arbetslös en längre period bestod av att det var lättare att vända på dygnet, börja äta dåligt, få dåligt självförtroende och svårigheter att tänka gott om framtiden eller sig själv. Många beskriver sig själva ha varit en belastning för samhället och uppger att de tänkt destruktiva tankar om deras egen person. Framtidsutsikterna förstörs och fördunklas av oron hur räkningarna för nästa månad ska bli betalda. Målbilder av att se sig själv i en situation med en tillsvidareanställning var svår att måla upp. Informanterna uppger sig däremot inte ha varit stressade av att vara arbetslösa, de beskriver att pressen av att få ett arbete blir för stort som växer av att ständigt få nej som svar på sina ansökningar.

Olof: Det var mer pressen av att få ett jobb och en inkomst som blev för stor. Jag skulle inte säga att jag var stressad /---/ Allt du har är tid, och när du bara har tid så blir du nästan... då har man inte tid för nånting istället

Avsaknad av rutin och struktur i sitt vardagliga liv beskrivs vara en stor utmaning att ändra på, samtidigt som lusten att göra saker försvann under en långvarig arbetslöshetsperiod. Motivation och vilja att fortsätta söka arbete eller studier beskrivs vara en utmaning som är omöjlig att hantera när tid är den enda resurs som informanterna förfogade över. Informanterna beskriver att det subventionerade arbetet var en stärkande insats i den form att deltagare fick hjälp att slå sig ur den dvala som en längre period av arbetslöshet orsakade. Detta kan tydligt kopplas till hur projektets grundsyn utgår från ett empowermentperspektiv

(Se ex. Medin & Alexandersson 2000: 83-85). Arbetet och utbildningar i gruppsammanhang gav förutsättningar att fylla på och utveckla kapitalformer i olika sociala sammanhang.

5.1.3 Sociala nätverk och navigation i byråkratin

Att nå åtkomst till arbetsmarknaden uppges i vissa intervjuer vara tidsödande, krångligt och destruktivt i den mån att informanterna haft svårigheter att närma sig en anställning. Att navigera i arbetsmarknadens byråkrati är en färdighet som ungdomarna inte hade hunnit skaffa sig innan medverkan i projekt "Extra kraft" av olika anledningar. Några av informanterna kände sig exkluderade som följd av att makten till förändring är placerad hos arbetsförmedlingen. Tiden och insatsen som krävs för att utveckla denna navigerande färdighet slår hårdare mot ungdomar med sämre förutsättningar och påverkar inträde och etablering på arbetsmarknaden (Se Rantakeisu ur Karlsson m.fl 2013: 129-148).

Genomgången av tidigare forskning och bakgrund har visat hur viktiga sociala kontakter är för inträde till arbetsmarknaden, således även erövrade kompetenser och resurser genom utbildning och tidiga erfarenheter av arbete (Se Nordström Skans & Kramarz 2011: 11-19). Det framgår som tydligast att etablering på arbetsmarknaden blir svårare om individen inte slutfört en gymnasieutbildning eller är av annat nationellt ursprung (Se även Engdahl & Forslund 2016).

Det sociala kapitalet är inte tillräckligt välutvecklat för att informanterna ska kunna dra nytta av deras övriga erövrade färdigheter (Se Broady 1998: 15-17). Informanterna saknar erfarenhet av att söka arbete och således förtydligas även resurssvagheten genom svaga sociala nätverk och hur det kulturella kapitalet inte är tillräckligt välutvecklat, eller snarare anpassat för kontexten. Abdi berättar hur han har upplevt det byråkratiska systemet i Sverige och de utmaningar han fått erfara, i jämförelse med hur han har upplevt det i sitt tidigare hemland.

Abdi: Rutinerna kan man säga... exempelvis hur människor kontaktar varandra om arbete. I mitt land kan man bara gå och knacka på dörren och säga att man vill ha ett arbete i närmsta affär. Har han ett jobb då får jag det på en gång /.../ Men det svåraste är egentligen att personer ordnar jobb åt varandra här i Sverige. Det är svårt om man inte har kontakt med rätt personer. Det är många sådana skillnader

Abdi avslutar sitt svar genom att berätta hur de sociala nätverken fungerar här i Sverige. Han säger att han har flera truckkörkort men att han aldrig har fått anställning genom sina kvalifikationer. Han lyfter också sin upplevda problematik kring ett begränsat socialt nätverk som invandrare i ett nytt land. Abdi beskriver något som andra informanter också pratar om. Abdi berättar om den upplevda resurssvagheten i form av bristande sociala kontakter samtidigt som han berättar om hur hans tidigare egenskaper, erfarenheter och resurser inte har värderats vara attraktiva. Abdis bristande sociala kapital visar sig genom att han saknar betydelsefulla kontakter och nätverk som kan leda till ett arbete. Således är hans sociala kapital inte tillräckligt välutvecklat för att kompensera andra kapitalformer (Broady 1998: 8-18). Utmaningen blir än större av att vara ung i ett främmande land med andra sociala koder (Se även Engdahl & Forslund 2016: 23-25).

5.1.4 Sammanfattning

Projektet har varit lyckosamt med tanke på att deltagare fick uppleva positiva effekter av att arbeta. Informanterna blev motiverade att söka nya arbeten samtidigt som arbetsträning medför ett annat socialt sammanhang och värdefulla erfarenheter som kan hjälpa i ett framtida arbetsliv. Känslan av att ha närmat sig arbetsmarknaden har inte infunnit sig hos informanterna då projektets aktiviteter ämnar väcka motivation istället för färdighetsskapande insatser. Projektet utgår från att ett arbete och stabil inkomst ska verka som en morot för att orka ta sig ur marginaliseringen och sammanfaller med empowermentperspektivet, genom hur deltagare får möjlighet att återta makten över sina liv (Se ex. Johansson 2006: 28-31; Medin & Alexandersson 2000: 83-85). Insatsen kan vara mer än nog för de individer vars erfarenheter, egenskaper, resurser och färdigheter redan är utvecklade till den grad att det endast krävs en återaktivering av motivation för att fortsätta sin livsbana, med andra ord vars habitus är någorlunda anpassat till kontexten. Empirin visar också att insatsen inte är tillräckligt utpräglad för att de ungdomar med störst svårigheter ska hinna, eller få möjligheten att ackumulera kapitalformer och anpassas till kontexten. Färdigheter och erfarenheter som en genomförd gymnasieutbildning eller att kunna navigera i det byråkratiska systemet utgör kompetenser några av ungdomarna inte tillskansat sig.

5.2 Förvärvade erfarenheter och färdigheter genom medverkan i projektet

Följande är den andra delen av den empiriska redovisningen. Presentationen kommer visa vad ungdomarna anser att de lärt sig av projektet och vad som har varit långvariga effekter. En viss analyserande ansats kommer att vidtas i anslutning till presentationen av empirin.

5.2.1 Att få erfarenheter

Genom informanternas berättelser rörande projektets aktiviteter beskrivs erfarenhetsbyggande insatser vara stora delar av projektet. Lärdomarna som ungdomarna berättar att de vunnit av projektet omfattar hur utbildningarna har beaktat gruppdynamiska övningar och erfarenhetsbyggande aktiviteter. Exempelvis genom att delge sin bakgrund med andra i gruppsamtal om hur svårigheter i livet har lett informanterna dit de är idag.

Erfarenhetsbyggande i form av personliga upplevelser genom projektdeltagarnas samt projektledarnas tidigare livsberättelser beskrivs, i samband med de övriga insatserna, som en stor fördel med projektets aktiviteter. Det hjälpte projektdeltagare att sätta sin egen situation i perspektiv och fortsätta sin utveckling. Olof beskriver något som samtliga informanter säger sig upplevt. Han berättar om nya perspektiv på livet genom att ta del av andra människors livsberättelser och erfarenheter.

Olof: Att vara arbetslös blir helt plötsligt inte det enda man tänker på eller att det är det viktigaste i livet att ha ett arbete... det väckte många tankar när man fick en nära bild av hemska händelser som faktiskt har hänt

Några informanter känner inte att projektet har tagit dem närmre arbetsmarknaden. De säger att de står kvar på samma plats och stampar än idag. Även om informanter uppger känslan av att inte ha närmat sig arbetsmarknaden har dock projektets aktiviteter hjälpt till att fylla på kapitalformer. Deltagarnas sociala och kulturella kapital har i vissa fall utvecklats och det blir speciellt tydligt när Peter berättar om sin personliga utveckling och insikt i sin personlighet. Peter beskriver en mognad som kommit av projektets aktiviteter, men säger också att han inte känner att han kommit närmre arbetsmarknaden.

Peter: Jag sa ju att jag var ganska tillbakadragen innan, jag var ganska tyst, tog inte för mig, var blyg. Jag var även ganska elak ibland skulle jag vilja säga/---/ jag kunde säga dumma kommentarer utan att ens tänka på det, jag kunde skojslåss utan att ens tänka på hur den andra personen upplevde det...

Vad Peter beskriver är en ganska viktig lärdom och även en utveckling. Efter ungdomarnas förutsättningar har projektets aktiviteter självfallet gett olika effekter, men det står gemensamt att samtliga har känt en trygghet av gemenskapen som skapades av grupputbildningar. Genom gruppidentiteten i projektet kunde deltagare känna sig trygga och bekväma med hur de var

som personer och kunde lära av varandras erfarenheter. Informanter pratar om gemenskapen på arbetsplatsen i liknande termer. Andra effekter som synliggjorts är hur motivation och självkänsla har infunnits hos individen för att söka andra arbeten eller studier.

5.2.2 Motivation och självkänsla

När ungdomarna fick anställning genom föreningslivet tilldelades de en handledare på arbetsplatsen. Handledarens främsta uppgift var att stöda projektdeltagaren i arbetsuppgifter, men även att finnas tillgänglig för eventuella frågor och vägledning till aktiviteter som ungdomarna kunde tänkas behöva eller vara intresserade av. Insatsen skiljer sig från handledare till handledare beroende av arbetsuppgifter och inriktning för aktuell förening. Vissa föreningar har på ett strukturerat sätt bistått ungdomarna med insatser som gått förbi deras huvudsakliga handledaransvar genom personligt engagemang för deltagarens utveckling. De informanter som har genomfört anställningen i en sådan förening säger samtliga att personalen på arbetsplatsen hjälpte dem med mycket mer än bara arbetsuppgifter. En informant tillskriver sin personliga utveckling till sin handledare. Det stora tålamod och uppmuntran som handledarna visade hjälpte informanterna att utveckla färdigheter och självförtroende genom arbetsuppgifter. Informanterna säger att de kunde ställa frågor utan att det kändes obekvämt eller konstigt att fråga om hjälp.

Många av informanterna har beskrivit sig vara väldigt blyga innan medverkan i projektet och att de har genomgått en personlig utveckling, främst genom det ansvar som gavs i arbetsuppgifter med stöd av handledare. Den sociala interaktionen genom arbetsgrupper och den gemenskap som samtliga informanter har beskrivit, betyder mycket för deras utveckling. Informanterna beskriver arbetet i sig som ostimulerande men att det kändes bra att de fick möjligheten att utföra ett arbete. Informanterna beskriver ett självförverkligande i den mån att de känner sig uppskattade genom att utföra en syssla. Den sociala interaktionen genom arbetsgrupper hjälpte deltagarna att ingå i en gemenskap i ett annat sammanhang. Sandra beskriver sin personliga utveckling som en långtgående effekt av projektets aktiviteter.

Sandra: Innan så var jag väldigt tillbakadragen, jag vågade inte prata så mycket. Jag hade väldigt dåligt självförtroende /.../ Så jag skulle nog inte känna igen mig själv om jag träffade mig själv då. Nu är jag mycket mer... Jag vågar prata, jag vågar ta för mig, jag vågar ta ledarrollen - det hade jag aldrig gjort annars. Jag vågar prata om problem vilket jag inte vågade prata om innan

Monotona och repetitiva arbetsuppgifter till trots gav arbetsträning en utveckling av individernas kapitalformer, sett från ungdomarnas förutsättningar. Detta har tagit sig i uttryck i form av självförtroende och glädje till att arbeta samt genom hur informanter beskriver att de genomgått en personlig utveckling genom projektet. Sandra utvecklar det tidigare resonemanget om vad hon utvunnit från deltagande i projektet.

Sandra: Det är ju framförallt självförtroende. Det var... när jag var med i extra kraft. Det var första gången på väldigt många år som jag faktiskt kände mig lycklig. Det var att allt var bra liksom... jag trivdes ju för första gången någonsin

I enlighet med empowermentperspektivet (Medin & Alexandersson 2000: 83-85), har projektet uppfyllt sitt syfte att återge deltagare makt över sina liv och ansvar för deras val. En känsla av återtagande av sitt liv och modet att ta egna beslut är något som informanter beskriver vara långtgående effekter av aktiviteterna, som bekräftas av projektets utformning.

5.2.3 Att ge tillbaka till samhället

Informanter uppger att de vill ge tillbaka till samhället genom sitt framtida arbete. Projektet har gett motivation och vilja att hjälpa andra personer i liknande livssituationer som deras. Projektets aktiviteter beskrivs ha gett effekt av en vilja att kunna ge tillbaka, att kunna bidra till att utveckla andra och att orka slå sig ur den upplevda marginalisering som många av informanterna delger. Sandra beskriver hur hon upplevde arbetslöshetsperioden hon genomgick och berättar vidare hur hon ser på arbete och framtiden.

Sandra: Jag skulle vilja säga att det betyder... samhörighet typ. Att känna att man är del av någonting och har... eller att man är en del av samhället /.../ jag hoppas nog att jag ska få jobba med ungdomar, ungefär som jag gör idag. Dem som kommer hit har liknande bakgrund som jag har. Dom kommer från utsatta situationer så något sånt skulle jag absolut vilja jobba med, eftersom jag själv har en sån bakgrund skulle jag vilja hjälpa folk som är där nu

Detta tolkar jag främst som en positiv bieffekt av projektets aktiviteter, men även hur projektet verkar för att ge insikt i, och vilja till att återta makten över sitt egna liv. Arbetet som projektet bistod gav även en känsla av samhörighet och nyttogörande.

5.2.4 Sammanfattning

Deltagande i projektet bidrar till en struktur som samtliga informanter har uppgett sig sakna som arbetslös. Rutiner som kommer med ett arbete utgör en aktivitet i sig som ligger i enlighet med empowermentperspektivet, sett från ungdomarnas förutsättningar (Medin & Alexandersson 2000: 83-85). Motivation och självkänsla beskrivs vara direkta och i vissa fall långvariga effekter av projektet. Detta framkommer allra mest hos informanter som lyckats skaffa en anställning efter projektets slut. Arbetet gav ekonomisk trygghet över sex månader och har fungerat som ett smakprov av hur det är att leva ett liv med en heltidslön. Arbetet medför även ett sammanhang att skaffa erfarenheter att ta med sig i livet. Utbildningarna har medfört en trygg gemenskap där ungdomarna har kunnat lära sig av varandra, ofta på ett ganska insiktsgivande vis.

Sammanfattningsvis gav projektet deltagare möjlighet att utnyttja den extra kraft som projektets aktiviteter ger. Projektet ger informanterna en andra chans att återigen ställa sig till arbetsmarknadens förfogande när de insett vad ett arbete kan innebära. En annan observerad effekt är att sånär som samtliga informanter har uppgett att de vill arbeta med människor för att ge tillbaka till samhället i någon form. Arbetet gav ungdomarna möjlighet att tillskansa sig kapitalformer och därmed också forma sitt habitus som gör att de känner sig mer hemma på arbetsmarknaden. En känsla av självförverkligande har infunnit sig genom arbetsuppgifter, även om arbetsuppgifterna i sig beskrevs som ostimulerande. Stöd och uppmuntran av handledare är en faktor som bistått utvecklingen av ungdomarnas sociala och kulturella kapital i form av att det har hjälpt utveckla och stärka individens självförtroende. På detta sätt ser jag att projektet hjälper ungdomarna tillskansa sig kapital som är nödvändiga för att ta ett steg närmre arbetsmarknaden.

6. Diskussion

Följande avsnitt presenterar tydligare kopplingar mellan resultatredovisningen och teoretiska perspektiv. Detta görs för att kunna förklara och förstå empirin samt kunna öka generaliserbarheten. Resultatet kommer även ställas i relation till tidigare presenterade studier.

6.1 Sammanfattning av resultatet

De åtgärder som projektet har bidragit med för att hjälpa ungdomar slå sig ur marginaliseringen är först och främst ett arbete. Arbetet bestod av enkla arbetsuppgifter med stöd i form av en handledare. Utbildningen utgörs av erfarenhetsbyggande insatser och stärkande av självförtroende genom utbildningar och övningar i grupp. Samtliga informanter säger att det kändes bra att återigen ingå i en gemenskap och känna trygghet i att kunna genomföra arbetsuppgifter. Då utmaningarna för deltagare var väldigt olika beroende av deras skilda förutsättningar, skiftade även behovet.

Grundbulten i det teoretiska perspektivet empowerment utgörs av att individen själv ska vilja utnyttja givna möjligheter att förändra sitt liv och ansvara för sina val (Medin & Alexandersson 2000). Utformningen av projektet representerar därför en motsättning i form av att projektdeltagare är tvungna att delta för fortsatt åtkomst till välfärdssystemet. Istället för att förändringen sker på individens villkor måste ungdomarna ta vad som erbjuds genom paternalistiska åtgärder (2000: 85). Möjliga effekter eller vinster av aktiveringsprojektet kommer inte utnyttjas om inte individen själv är villig att förändra sitt liv.

Aktiveringsprojektet fyller sitt syfte, men är inte tillräckligt utvecklat för att hjälpa ungdomar som står längst bort från arbetsmarknaden. Projektets aktiviteter medför insikt i andra människors utmaningar och livserfarenheter. Det subventionerade arbetet medför en aktivering av vilja och motivation genom struktur och rutin i det vardagliga livet, resurser informanterna har saknat som arbetslösa. Deltagande i projektet ger en god grund till personlig utveckling och påfyllnad av befintliga kapitalformer om möjligheten utnyttjas. Frågan som ställs i studien är dock om projektets aktiviteter är starka nog att fylla på ungdomarnas resurser för att en arbetsgivare ska betrakta deltagare som anställningsbara (Se Kantelius 2012: 24-26; Berglund & Fejjes 2009: 11-12, 34-38). Effekterna som informanterna tillskriver projektet är återvunnen eller ökad livsglädje genom arbete följt av en stabil

inkomst, struktur och rutiner i vardagen. En känsla av att ingå i ett sammanhang genom arbete och utbildningsgruppen har gett positiva effekter som möjliggjort en personlig utveckling. Aktiviteterna har utgjort grunden för hur informanterna upplever sin utveckling och påfyllning av kapitalformer. Däremot har projektet inte bidragit med yrkesfärdigheter eller kompetenser. Slutsatsen kan dras att projektet hjälper fylla på det sociala kapitalet som försämrats över en period av arbetslöshet, men inte hjälpt utveckla habitus på ett sådant sätt att de anses vara anställningsbara. Uppsatsen har visat att de individer som står längst bort från arbetsmarknaden inte hinner utveckla deras sociala- och kulturella kapital på ett sätt som gör individen anställningsbar. Ungdomarnas egenskaper har blivit värderade på ett sätt som tillskriver ett mindre värde i kontexten och således inte uppnått graden av att anses vara anställningsbara. Enligt Bourdieu (1993) skapar relationer mellan agenter en konkurrens som värderar och klassificerar grupper och individer. Detta kan hjälpa förstå argumentet att de ungdomar vars kapitalformer inte är lika välutvecklade eller som inte värderas vara likvärdig i kontexten, förmodligen faller tillbaka i arbetslöshet (1993: 269-271). Egenskaper som inte värderas högt i en kontext kan vara värdefulla i en annan, beroende av hur välutvecklade resurserna och egenskaperna är samt hur väl de sammanfaller i sammanhanget.

Processerna som informanterna delger synliggör hur individen ges struktur i vardagen, kraft och handlingsförmåga att kunna bemästra sin livssituation på ett tydligare sätt. Detta kan även återkopplas till hur det sociala kapitalet påverkas genom hur ungdomarna får möjlighet att ta plats i olika kontexter utan värderingar och klassificeringar (Bourdieu 1993: 250-269; Broady 1998: 3, 14-19). Projektet medför inte något nytt, utan ämnar "väcka" projektdeltagarnas motivation och insikt till vad en sysselsättning medför i ett längre perspektiv. Detta kan återkopplas till andra studiers slutsatser kring att synliggöra de grupper vars förutsättningar till arbete är som mest komplexa (Se ex. Engdahl & Forslund 2016; Nordström Skans & Kramarz 2011). Analysen av resultatet visar hur skilda och komplexa individens förutsättningar och behov är. I linje med Rantakeisu mfl. (1996) och Engdahl & Forslund (2016) anser även jag att definitionen av en arbetslös ungdom i statistiska mätningar bör bearbetas och förändras för att få en tydligare bild av de ungdomar som varken arbetar eller studerar (1996: 143; 2016: 16-19). Det finns dock en poäng med att bevara en bred definition då en större grupp ungdomar får erfarenhet av arbete (Se Nilsson & Swärd 2013). Om en bearbetning av definitionen skulle genomföras för att synliggöra ungdomar med sämst

förutsättningar, kan insatser inriktas mot den del av gruppen långtidsarbetslösa ungdomar som upplever marginaliseringens effekter mest intensivt. Engdahl & Forslund (2016) har genomfört detta genom UVAS, en variant av det internationella mätmåttet NEET (2016: 16-19). Jag menar att kvantitativa mätningar och definitionen av långtidsarbetslösa ungdomar kan ge förutsättningar att skapa ändamålsenliga och skräddarsydda aktiveringsprogram (Se även Rantakeisu m.fl 1996: 143). Resonemanget vidareutvecklas under studiens slutsatser, i samband med hur ungdomarna har utvecklats mot att betraktas vara anställningsbara genom projektets empowermentbaserade aktiviteter.

7. Slutsatser

Avslutningsvis sammanfattas diskussion och resultat. Jag kommer återkoppla till studiens frågeställningar genom att disponera rubriker formulerade efter varje frågeställning.

7.1 Hur har projektets aktiviteter lett till positiva långsiktiga effekter hos projektdeltagare och i så fall hur tar sig detta uttryck?

Ungdomarna har fått möjligheten att återta makten över sina liv. De har även fått möjligheten att inse sin inneboende potential i form av vad deras resurser kan bidra med i ett arbete.

Genom projektets ansats att verka enligt begreppet empowerment har de kunnat utveckla personliga egenskaper och erfarenheter som stärker deras anställningsbarhet (Se ex. Berglund & Feijes 2009; Medin & Alexandersson 2000). Den personliga förändring som sker genom projektet utvecklar individerna genom erfarenhetsbyggande insatser och gruppdynamiska övningar. Projektdeltagarna lär sig inte nya yrkesfärdigheter i form av praktiska färdigheter att addera till sitt CV. Effekterna består mer av ett utvecklande och påfyllande av deras sociala- och kulturella kapital. Motivation till att fortsätta söka andra arbeten eller studier har tänts hos informanterna samtidigt som några beskriver en långsam återgång till tidigare levnadsmönster. Att effekterna inte blir kvarstående är en följd av att många projektdeltagare återgår till arbetslöshet och tillbaka till ett svårnavigerat byråkratiskt arbetssökarsystem efter avslutad projektperiod. En informant valde att kalla det "jobsökarträsket". Detta bekräftas även av andra kvantitativa studier som visar på hur ungdomars arbetslöshetsperioder ofta är korta, men många (Engdahl & Forslund 2016; Forslund & Vikström 2011; Niknami & Schröder 2014; Rantakeisu ur Karlsson m.fl 2013).

Detta kan tänkas vara en effekt av hur marknaden klassificerar genom hur egenskaper värdesätts gentemot andra agenter och deras relationer mellan varandra (Broady 1998: 19-21). Ungdomarna representerar en resurssvag grupp i samhället vars kompetenser och erfarenheter inte är lika konkurrenskraftiga. Marknaden skapar en konkurrens och gruppindelningar, således även tillskrivande av värde till olika kapitalformer och ett särskiljande och skapande av klasser (Bourdieu 1993: 270-271). Detta har blivit speciellt tydligt i resultatet då Peter och Abdi pratar om hur deras erfarenheter, resurser, kompetenser och kontakter inte är lika välutvecklade, eller högt värderade, som har försvårat inträde till arbetsmarknaden.

Rubriceringen av att vara långtidsarbetslös och ungdom sammankopplas förmodligen ganska snabbt av arbetsgivare med att inte vara anställningsbar, vilket tydliggör klassificeringen.

7.2 Har projektet hjälpt ungdomarna att sänka inträdeströsklarna till arbetsmarknaden?

Som uppsatsen i sin helhet har visat, består utmaningen av att ta vara på effekterna efter avslutat projekt för att undvika att återgå till gamla mönster. Resultatredovisningen visar att de ungdomar som tagit vara på möjligheten att utnyttja det ansvar som gavs av arbetet har kommit närmre arbetsmarknaden. Detta är en utgångspunkt för empowermentbaserade aktiviteter då ansvaret ligger hos individen att själv vilja åstadkomma en förändring (Medin & Alexandersson 2000: 83-85). Projektet har varit lyckat på det sätt att de individer som tillskansat sig erfarenheter som arbetet gav har även växt med ett ansvarstagande och återtagit kontroll över sina livssituationer. Men för dem som återgått till arbetslöshet eller andra aktiveringsprojekt har inte projektet gett avsedd effekt. En tillfällig injektion av motivation och välmående av en högre och mer stabil inkomst över en period om sex månader kan ses som en direkt effekt av medverkan i projektet. Projektets aktiviteter har även bidragit till insikt i vad ett arbete kan innebära för andra aspekter av livet. Positiva hälsoeffekter och ett uppvaknande från en sömnlös dvala är något som står sig likt från samtliga intervjuer. Men de informanter som inte kommit över ett nytt arbete eller sysselsättning beskriver en långsam återgång till tidigare levnadsvanor.

Då projektet uttryckligen beskriver sitt syfte som att ungdomar ska bli anställda av egen kraft, behöver längre tid ges åt vissa att utvecklas. Genom längre anställningar har individen möjlighet att utveckla kapitalformer att ta med sig i ett framtida arbetsliv. Ungdomarna som fortsätter att avlösa halvårsperioder i olika aktiveringsprojekt genom arbetsförmedlingen behöver nå andra individuellt anpassade insatser. Ungdomarnas habitus verkar inte ha påverkats tillräckligt av långsiktiga effekter. Det vill säga vars färdigheter, erfarenheter och kunskap inte fått möjligheten att påverkas tillräckligt länge, till den grad att de uppfattas vara anställningsbara. Vad jag menar är att insatserna mot långtidsarbetslösa ungdomar behöver individanpassas efter individens komplexa behov och inte efter beskrivande egenskaper av grupper. Jag menar att detta hjälper individen att kunna befästa sin position på arbetsmarknaden och möjligheten att uppleva "friheten att leva och kunna göra vad man vill", som en informant så insiktsfullt uttryckte det under intervju. För några av informanterna

verkar aktiveringsprojekten ha gett långsiktig effekt och beskriver deras involvering i projektet som avgörande för hur deras utveckling har sett ut.

7.3 Hur kan eventuella effekter förstås och förklaras?

För de individer som enbart behöver en injektion av motivation för att inse vad ett arbete har att erbjuda, har aktiveringsprojektet fyllt sitt syfte. Men för de informanter vars förutsättningar är mer komplexa, vars habitus är formade i en annan kontext, eller vars sociala- eller kulturella kapital inte är tillräckligt starkt har inte projektet lyckats skapa erfarenheter, kunskap eller kompetenser till den grad att de har ansetts vara anställningsbara. Projektet har således en viktig funktion i avseendet att återaktivera ungdomar som inte ingår under definitionen NEET, eller UVAS (Forslund & Engdahl 2016: 90-93). För de ungdomar vars utmaningar är mer komplexa krävs andra individuellt inriktade stödaktiviteter för att kunna utveckla egenskaper, färdigheter och resurser till den grad att de anses vara anställningsbara. Ett förslag är att hjälpa ungdomarna nå lärlingsutbildningar som kan bistå med praktiska yrkesfärdigheter som går att applicera på arbetsmarknaden, efter genomfört projektdeltagande. På så sätt kan individen dra nytta av att hamna i en kontext där mer tid ges åt att tillämpa sitt habitus. Jag menar att individen kommer formas av kontexten med tiden, om den tillåts tillträde tillräckligt länge. Utmaningen består av att det tar tid och kräver engagemang och tillit från personer i maktpositioner. Projektets empowermentbaserade aktiviteter har visat sig kräva längre tid än sex månader för vissa individer att utveckla färdigheter och egenskaper för att anses vara anställningsbar på arbetsmarknaden. En annan aspekt är att det subventionerade arbetet genomförs i föreningslivet, där många personer genomför ideellt arbete i föreningar. Således försvårar det möjligheterna för ungdomar att få anställning efter avslutat projekt.

7.4 Sammanfattande slutsatser

Ges möjligheten till individer att ta ansvar kommer dem att växa med uppgiften. Tid är en viktig faktor för att kunna införliva de olika kapitalen vilket i sin tur kan underlätta att veta hur man kan agera i givna situationer. Den viktigaste slutsatsen som uppsatsen har belyst är just vilka effekter som kan nås genom att tillhandahålla förgivettagna förutsättningar till arbetslösa ungdomar, som ännu inte hunnit skaffa sig sådana tillgångar. Det av projektets aktiviteter som har gett störst resultat är kunskap om hur ett arbete förändrar en individ på det sätt att villkoren förändras för hur informanter uppfattar sig själva, i vissa fall livslust samt

vilja till utveckling och att bidra till samhället. Detta förutsätter dock att individen är villig att se arbete som en väg mot förändring av sitt liv.

En sammanfattande slutsats är att projektet är kapabelt att fylla på kapitalformer genom att projektet är grundat i empowermentperspektivet, där subventionerat arbete och gruppdynamiska övningar står för utvecklingen. Utmaningen består av att säkerställa långvariga effekter av aktiveringsinsatser och identifiera de individer med mest komplexa utmaningar. Möjligheterna som projektet erbjuder kan inte utnyttjas alla gånger då det finns en motsättning i hur individens bakgrund många gånger väger mer än de möjligheter som empowermentperspektivet erbjuder. Konsekvenserna av att anses bli anställningsbar består av att snabbt överkomma eventuella hinder som ett habitus, som inte är i linje med vad som efterfrågas på fältet, kan försvåra. I några fall är hindren stora och tar lång tid att överkomma. Med andra ord kan man konstatera att projektets ambition att utveckla deltagarnas självkänsla och kontroll över sina liv i viss utsträckning lyckats. Deltagarnas bristande resurser och förutsättningar, som i denna uppsats har beskrivits i termer av habitus och kapital, gör emellertid att de långsiktiga effekterna och den förväntade ökade anställningsbarheten uteblir. Det leder mig till att ställa frågan, vad är den egentliga poängen med aktiveringsprojekten om de övervägande resultaten visar på att ett arbete uteblir efter avslutat projekt? Är arbete den motiverande och stärkande insatsen som politiken beskriver? Är projekten skapade med en grundtanke av att kontrollera individen på det sätt att forma den efter den individualiserade utvecklingen? Det är lämpligt att avsluta mina slutsatser med ett citat som på ett beskrivande och koncist sätt belyser föreliggande studies resultat.

Aktiveringsprogrammen verkar inte främst handla om att den arbetslöse ska tillgodogöra sig yrkeskunskap eller andra färdigheter som kan underlätta inträdet/återinträdet på arbetsmarknaden. I dessa projekt erbjuds den arbetslöse i stället någon form av social träning, och/eller i vissa fall kontroll, till dess att man bedöms redo för annan verksamhet. Det kan ifrågasättas om aktiveringsprogram är en arbetsmarknadsåtgärd, i den meningen att man förväntas att gå direkt vidare till den öppna arbetsmarknaden och därmed uppnå självförsörjning. (Salonen & Ulmestig 2004: 84)

Bourdieu (1993) menar att det alltid är en empirisk fråga att undersöka vad som tillskriver värde i kontexten, och således även hur relationer mellan agenter skapar värderingar av

kapitalformer (1993: 270-271; Broady 1998: 22-25). Jag menar att den kontextuella analys som Bourdieus (1993) teori har representerat kan jämföras med hjälp av de likheter och skillnader som framstår genom kvantitativa utvärderingars resultat. Detta kan möjliggöra teoretiska generaliseringar (Bryman 2011: 354-355, 363-364, 549-550). Materialet är dock för litet för att kunna göra empiriska generaliseringar över större populationer (Patel & Davidsson 2011: 108-109).

8. Förslag på vidare forskning

Jag anser att fortsatta studier kan utforska den identifierade kunskapsluckan inom ämnesområdet. Jag menar att större och fler kvalitativa studier kan synliggöra effekter av aktiveringsprojektens aktiviteter hos långtidsarbetslösa ungdomar. Dock kvarstår utmaningen med utvärderingar i kommunala aktiveringsprojekt med vetenskaplig grund, som anspelar på arbetsvetenskapens relevans för ämnesområdet.

Det har även framgått att kvantitativa analyser av lägesbeskrivningar för funktionsnedsatta ungdomar saknas (Svensson. O 2014: 96). Kvantitativa studier kan utgöra en lägesbeskrivning för gruppen. Detta kan kompletteras med kvalitativa studier av aktiveringsprojekt för funktionsnedsatta ungdomar för att få kunskap om gruppens utmaningar och aktiveringsåtgärders direkta och långsiktiga effekter hos individen.

9. Litteratur- och källförteckning

- Allvin, Michael (2006). *Gränslöst arbete: socialpsykologiska perspektiv på det nya arbetslivet*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Bell, David N.F & Blanchflower, David G. (2009) *What should be done about rising unemployment in the OECD? IZA discussion paper No. 4455*.
<https://ideas.repec.org/p/iza/izadps/dp4455.html> / <http://ftp.iza.org/dp4455.pdf> (Hämtad 2016-04-27)
- Bengtsson, Mattias & Berglund, Tomas (2012) *Den stora omvandlingen – Svensk arbetsmarknadspolitik under tre decennier*. *Arbetsmarknad & Arbetsliv* årg18, nr 3, hösten 2012.
- Berglund, Gun & Fejes, Andreas (red.) (2009). *Anställningsbarhet: perspektiv från utbildning och arbetsliv*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bourdieu, Pierre (1993). *Kultursociologiska texter*. 4. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion
- Broady, Donald (1998). *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. 2. utg. Uppsala: Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, ILU, Univ. ISSN 0284-0731
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2.uppl. Malmö: Liber
- Engdahl, Mattias & Forslund, Anders (2016) *En förlorad generation? – Om ungas etablering på arbetsmarknaden*. Rapport 2016:1. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

- Forslund, A & Nordström Skans, O (2006) *(Hur) hjälps ungdomar av arbetsmarknadspolitiska program för unga?* Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Rapport 2006:5
- Forslund, Anders & Vikström Johan (2011:7) *Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt*. Rapport 2011:7. Uppsala: Institutet för Arbetsmarknadspolitisk utvärdering
- Furåker, Bengt & Blomsterberg, Marianne (2009) ”Arbetsmarknadspolitik” i *Arbetslivet*, ed., Berglund, Tomas & Schedin, Stefan. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Furåker, Bengt (2009) ”Arbetsmarknaden” i *Arbetslivet*, ed., Berglund, Tomas & Schedin, Stefan. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur
- Gerdes, Christer (2011) *The youth job programme - an evaluation of whether the programme increased the participants' chances of becoming employed*. Working paper 2011:5
Arbetsförmedlingen
- Gillberg, Gunnar (2015) i *Tankar om arbete - 17 texter om arbete, arbetsliv och samhällsförändring*, ed., Bergman, A, Gillberg, G & Ivarsson, L (2015). Falun: Premiss förlag, Arenagruppen. 2015
- Gillberg, Gunnar & Bengtsson, Mattias (2015) *Vägar mot arbete – En utvärdering av 42 projekt som finansierats av Arvsfonden inom området unga, arbete och sysselsättning 1994-2012*. Göteborg: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet
- Gillberg, Gunnar (2010) *Individualiseringens villkor: unga vuxnas föreställningar om arbete och självförverkligande*. Göteborg: Göteborgs universitet

- Hall, Caroline & Liljeberg, Linus (2011) "*En jobbgaranti för ungdomar? Om arbetsförmedlingens ungdomsinsatser*". Rapport 2011:1. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering
- Hartman, Jan (2001) *Grundad teori - Teorigenerering på empirisk grund*. Lund: Studentlitteratur AB
- Håkansson, Peter (2011). *Ungdomsarbetslösheten: om övergångsregimer, institutionell förändring och socialt kapital*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2011
- Johansson, Håkan (2006). *Svensk aktiveringspolitik i nordiskt perspektiv*. Stockholm: Finansdepartementet, Regeringskansliet
- Karlsson, Lis Bodil, Kuusela, Kirsti, Rantakeisu, Ulla, Svedberg, Lars & Wollter, Filip (red.) (2013). *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Krag Jacobsen, Jan (1993) *Intervju: Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur
- Kantelius, Hannes (2012). *Inhyrningens logik: konsekvenser för individ och organisation*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2012
- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Medin, Jennie & Alexanderson, Kristina (2000). *Begreppen hälsa och hälsofrämjande: en litteraturstudie*. Lund: Studentlitteratur
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016) *Ung idag: Statistik om unga*. <http://www.mucf.se/ung-idag-2016-positiva-tendenser-men-ocks-a-svara-levnadsvillkor> (Hämtad 2016-04-22),

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016) *Ung idag 2016 - En beskrivning av ungas levnadsvillkor* www.ungidag.se (Hämtad 2016-04-22)

Niknami, Susan & Schröder Lena (2014) *Bakom siffrorna: unga som varken arbetade eller studerade 2000-2010*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Nilsson, Ingvar (2010) *Unga som är utanför arbetsmarknaden - En socioekonomisk diskussion*. Skrifter från Temagruppen unga i arbetslivet 2010:3 (Hämtad 2016-04-22)

Nilsson, Marwin & Swärd, Emily (2013) *Ungdomar på och utanför arbetsmarknaden - Fokus på unga som varken arbetar eller studerar*. Arbetsförmedlingen (hämtad 2016-04-22)

Nordström Skans, Oskar & Kramarz, Francis (2011) *Sociala kontakter och ungdomars första inträde på arbetsmarknaden*. Rapport 2011:21. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

Olofsson, Jonas & Wadensjö, Eskil (2009). *Arbetsmarknadspolitik: förändrade förutsättningar och nya aktörer*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag

Olofsson, J., Lundahl, L (2013) *Unga möter ökade risker: En bakgrund om ungdomsarbetslöshet och utanförskap*. *Socialmedicinsk tidsskrift*, 90 (5)

Patel, Runa & Davidson, Bo. (2011). *Forskningsmetodikens grunder att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Peixoto, Anna (2014). *De mest lämpade: en studie av doktoranders habituering på det vetenskapliga fältet*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2014

- Rantakeisu, Ulla, Starrin, Bengt & Hagquist, Curt (1996). *Ungdomsarbetslöshet: vardagsliv och samhälle*. Lund: Studentlitteratur
- Regeringsbeslut (2016) *Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*
- Rienecker, Lotte & Stray Jørgensen, Peter (2008). *Att skriva en bra uppsats*. 2. uppl. Malmö: Liber
- Salonen, Tapio & Ulmestig, Rickard (2004) *Nedersta trappsteget - En studie om kommunal aktivering*. Växjö: Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete, Växjö universitet
- Soidre, Tiiu (2009) "Ålder, generation och arbete" i *Arbetslivet*, ed., Berglund, Tomas & Schedin, Stefan. Lund: Studentlitteratur
- Svenska Statistiska Centralbyrån – AKU 2015 http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Arbetsmarknad/Arbetskraftsundersokningar/Arbetskraftsundersokningarna-AKU/23265/23272/Behallare-for-Press/385130/ (Hämtad 2016-01-05)
- Sibbmark, Kristina (2013) *Arbetsmarknadspolitisk översikt 2013 Rapport 2014:20*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering
- Svensson, Gunnar (2013) *Utvärderingsrapport. Extra kraft. Idrotts- & Föreningsförvaltningen, Göteborg. 2010-2013* Integratia AB
- Svensson, Oscar (2012) *Utvärdering av arbetsmarknadsprojekt för unga – Vad utvärderingar och utvärderare säger om ungdomsprojekt delfinansierade av Europeiska socialfonden*. Ungdomsstyrelsen: Temagruppen Unga i arbetslivet
- Svensson, Oscar (2013) *2013 års uppföljning av antalet unga som varken arbetar eller studerar*. Ungdomsstyrelsen: Temagruppen Unga i arbetslivet 2013:3

Svensson, Oscar (2014) *Lärdomar från arbetsmarknadsprojekt för unga – En samlad analys av 61 utvärderingar av ungdomsprojekt finansierade av Europeiska socialfonden 2007-2013*. Ungdomsstyrelsen: Temagruppen Unga i arbetslivet

Trost, Jan (1993) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
(hämtad 2016-04-13)

Vikström, Johan (2015) *Effekter av sekvenser av arbetsmarknadspolitiska program*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

10. Bilagor

10.1 Bilaga 1 - Intervjuguide

Bakgrund

Vem är du? – kan du berätta lite om dig själv?

Skolgång/utbildningsgrad?

Hur såg din dag ut igår?

Om du skulle förklara för mig vad arbete betyder för dig? Vad betyder det att arbeta?

Vad gör du idag?

Projektspecifika frågor

Hur kom det sig att du kom med i Extra kraft?

Hur var det att vara delaktig i projektet? - Vad tyckte du var bra?

Vad fick du göra under projektet?

Utbildning – fick du för utbildning inför dina arbetsuppgifter?

Har du påverkat i hur projektet har utvecklats i någon form?

Har du tips idag som hade kunnat förbättra Extra Kraft?

Fungerade relationen mellan dig och din coach bra?

Under projektet, hade du kontakt med någon annan än din coach?

Vad tycker du att projektet har gett dig?

Effekter

På vilket/vilka sätt tycker du att projektet har hjälpt dig?

Har projektet någon del i den situation som du befinner dig i idag?

Efter att projektet var avslutat, kände du dig **motiverad** att fortsätta söka nytt arbete/börja studera?

Hur ser du på ditt framtida yrkesliv? (drömmar, mål) – vad vill du göra i framtiden?

Känner du att du står närmre arbetsmarknaden idag än vad du gjorde före projektet? (känner du att det är enklare för dig att få ett arbete idag än vad det gjorde då?) hur? På vilka sätt?

Hur ser din vardag ut idag?

